

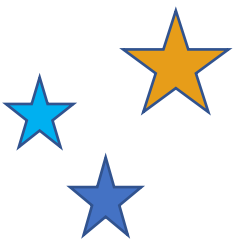

Co-funded by the
European Union

Together We Can

Κριτική αξιολόγηση - Διακρατική αναφορά
WP2: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΚΕΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Συντελεστές

SYNTHESIS Center for Research and Education: Δώρα Ηρακλέους

VNB: Tino Boubaris, Anke Egblomassé

EXEO LAB: Valeria Lavano, Rocco Dolce, Nicola Vita

RightChallenge: Diana Borges

VAEV: Dana Maleh

Συντελεστές	1
Εισαγωγή	3
Εθνικό πλαίσιο	5
Γερμανία.....	5
Κύπρος	5
Αυστρία	6
Πορτογαλία	8
Ιταλία.....	9
Νομοθετικό πλαίσιο	10
Προκλήσεις.....	10
Ευκαιρίες.....	13
Πολιτικό πλαίσιο	17
Προκλήσεις.....	17
Ευκαιρίες.....	19
Κοινωνικό πλαίσιο	20
Προκλήσεις.....	21
Ευκαιρίες	22
Ηθικό πλαίσιο	25
Προκλήσεις.....	25
Ευκαιρίες.....	27
Συμπέρασμα	28
Αναφορές	29

Εισαγωγή

Η παρούσα διακρατική έκθεση αποτελεί μια αποτίμηση των στοιχείων και μια επικαιροποιημένη ανάλυση τυχόν ηθικών, νομοθετικών, πολιτικών και κοινωνικών **προκλήσεων** και **ευκαιριών** που θα μπορούσαν να επηρεάσουν την ανάπτυξη του έργου όσον αφορά την ένταξη και τη συμμετοχή των μεταναστριών στην εκπαίδευση και την απασχόληση και στις 5 χώρες εταίρους (Γερμανία, Κύπρος, Αυστρία, Ιταλία, Πορτογαλία). Αποτελεί ένα από τα κύρια παραδοτέα του Πακέτου Εργασίας 2, μαζί με τη *δήλωση αναφοράς βέλτιστων πρακτικών για τοπικές στρατηγικές ένταξης σε αγροτικές περιοχές και το μεθοδολογικό πρωτόκολλο*, και θα ενημερώσει αποτελεσματικά και αποδοτικά το σχεδιασμό και την ανάπτυξη του **προγράμματος μάθησης και κατάρτισης The Together We Can** (Πακέτο Εργασίας 3), που αποτελεί το κύριο διαδραστικό μέρος του έργου. Συνολικά, το Πακέτο Εργασίας 2 θέτει τα θεμέλια για τη γνώση και τη συλλογική εμπειρία που θα γεφυρώσει το μεθοδολογικό κενό που υπάρχει στην εκπαίδευση ενηλίκων όσον αφορά καινοτόμα, προσαρμοσμένα προγράμματα για την ένταξη των μεταναστριών που ζουν σε αγροτικές περιοχές στην εκπαίδευση, την απασχόληση και την κατάρτιση.

Αυτή η διακρατική έκθεση είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς θα ενισχύσει τις γνώσεις των παιδαγωγών και των εκπαιδευτών ενηλίκων, των εργαζομένων υποστήριξης μεταναστών, των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και άλλων ενδιαφερομένων μερών σχετικά με τα τρέχοντα κενά και τις αλλαγές (αρνητικές και θετικές) στις πολιτικές και τις πρακτικές στη Γερμανία, την Κύπρο, την Ιταλία, την Αυστρία και την Πορτογαλία, οι οποίες σχετίζονται με την ένταξη των μεταναστριών που ζουν σε αγροτικές περιοχές. Θα ενισχύσει επίσης τις γνώσεις των ερευνητών και των εκπαιδευτών που συμμετέχουν στο σχεδιασμό, την υλοποίηση και την αναθεώρηση του προγράμματος μάθησης και κατάρτισης "Μαζί μπορούμε" (WP3) με βάση την παρεχόμενη ανάλυση. Η διαδικασία αυτή θα ενημερώσει για τη λήψη αποφάσεων και την εφαρμογή του προγράμματος.

Η τρέχουσα αξιολόγηση των στοιχείων βασίζεται στις εθνικές εκθέσεις που υπέβαλε κάθε οργανισμός εταίρος, και περιλαμβάνει την κριτική αξιολόγηση και ανάλυση πληροφοριών, πολιτικών, οδηγιών, νόμων, αξιολογήσεων, ερευνητικών μελετών, σχετικής βιβλιογραφίας και άλλων πηγών στοιχείων για να προσδιοριστεί η συνάφεια και η εφαρμογή τους στους στόχους και τον πληθυσμό στόχο του προγράμματος κατάρτισης. Είναι αυτονόητο ότι η ύπαρξη αυτής της στιβαρής αξιολόγησης των στοιχείων - σε μεταφραστικό επίπεδο - πριν από την έναρξη του προγράμματος κατάρτισης, θα ωφελήσει μόνο την κοινοπραξία και τις ομάδες στόχους, καθώς θα ενισχύσει την αποτελεσματικότητα του προγράμματος, θα βελτιώσει τη λήψη αποφάσεων και θα διασφαλίσει ότι οι παρεμβάσεις και οι στρατηγικές βασίζονται σε έγκυρα στοιχεία και βέλτιστες πρακτικές. Επιπλέον, οι περιορισμοί που έχει κάθε χώρα εταίρος θα πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη πριν από την ανάπτυξη του περιεχομένου του προγράμματος μάθησης και κατάρτισης, προκειμένου να επιτευχθεί ο μέγιστος δυνατός αντίκτυπος για τους δικαιούχους. Όλοι αυτοί οι παράγοντες, όταν ληφθούν υπόψη, θα συμβάλουν στη συνολική ποιότητα, αξιοπιστία και ικανότητα του προγράμματος κατάρτισης να επιτύχει τα επιθυμητά αποτελέσματα.

Μεθοδολογικά, κάθε εταίρος έπρεπε να συμπληρώσει μια εθνική έκθεση με βάση ένα υπόδειγμα που παρείχε το Κέντρο Έρευνας και Εκπαίδευσης ΣΥΝΘΕΣΙΣ, και στη συνέχεια όλα

τα αποτελέσματα συγκεντρώθηκαν σε αυτή τη διακρατική έκθεση, η οποία θα μεταφραστεί στα γερμανικά, ελληνικά, ιταλικά και πορτογαλικά. Τα βασικά στοιχεία είναι σχετικά με: το εθνικό πλαίσιο κάθε χώρας εταίρου όσον αφορά την ένταξη και ενσωμάτωση των μεταναστριών (στις αγροτικές περιοχές) - νομοθετικό πλαίσιο, συμπεριλαμβανομένων των εκτιμήσεων και των αλλαγών που μπορεί να επηρεάσουν αρνητικά και θετικά την υλοποίηση του έργου και του προγράμματος κατάρτισης - το πολιτικό πλαίσιο, συμπεριλαμβανομένων των εκτιμήσεων και των αλλαγών που μπορεί να επηρεάσουν αρνητικά και θετικά την υλοποίηση του έργου και του προγράμματος κατάρτισης - το κοινωνικό πλαίσιο, συμπεριλαμβανομένων των εκτιμήσεων και των αλλαγών που μπορεί να επηρεάσουν αρνητικά και θετικά την υλοποίηση του έργου και του προγράμματος κατάρτισης - και το ηθικό πλαίσιο, συμπεριλαμβανομένων των εκτιμήσεων που μπορεί να επηρεάσουν αρνητικά και θετικά την υλοποίηση του έργου και του προγράμματος κατάρτισης.

Λίγα λόγια για το πρόγραμμα «Μαζί Μπορούμε»

Το έργο «Μαζί Μπορούμε» στοχεύει στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων και αποτελεσμάτων που θα βελτιώσουν τον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων, προσφέροντας επαρκείς ευκαιρίες μάθησης και κατάρτισης σε ευάλωτες γυναίκες που ζουν σε αγροτικές περιοχές και στηρίζοντας τις κοινότητες στις οποίες ζουν οι γυναίκες αυτές, ώστε να γίνουν τοπικά μαθησιακά περιβάλλοντα που θα προωθούν την ένταξη και τη συμμετοχή τους. Αυτό γίνεται με σκοπό τον προσδιορισμό και την ανάπτυξη πρακτικών και στρατηγικών για την ένταξή τους σε τοπικό επίπεδο. Ελπίζεται ότι το έργο αυτό θα αποτελέσει μια πρακτική και εποικοδομητική βάση για την ενδυνάμωση όλων των (μεταναστριών) γυναικών. Σε γενικές γραμμές, το έργο σκοπεύει να:

- Δημιουργία στέρεων θεωρητικών και μεθοδολογικών πλαισίων υποστήριξης που θα καλύπτουν τις ανάγκες των μεταναστριών που ζουν σε αγροτικές περιοχές.
- Γεφύρωση του κενού που υπάρχει στην εκπαίδευση ενηλίκων όσον αφορά καινοτόμα, προσαρμοσμένα προγράμματα για την ένταξη των γυναικών μεταναστριών της υπαίθρου και την ενεργό συμμετοχή τους στην εκπαίδευση, την απασχόληση και την κατάρτιση.
- Ενδυνάμωση των κοινοτήτων, παρακίνηση και εκπαίδευσή τους, προς μια πιο ανεκτική και χωρίς αποκλεισμούς στάση που θα ενισχύσει την ανθεκτικότητα και τη συνέχεια των κοινοτήτων, ενώ θα συμπεριλάβει τις γυναίκες μετανάστριες της υπαίθρου ως ισότιμα μέλη της κοινότητας.
- Συμβολή στην επίτευξη μετρήσιμων αλλαγών στις πρακτικές, τις στάσεις, τις πολιτικές και τις διαδικασίες των τοπικών επίσημων και ανεπίσημων φορέων απέναντι στις γυναίκες μετανάστριες στην ύπαιθρο.
- Προώθηση της ανεκτικότητας, της ενσωμάτωσης, της δικαιοσύνης και των ίσων δικαιωμάτων με παράλληλη καταπολέμηση του ρατσισμού, των προκαταλήψεων, των προκαταλήψεων και της ξеноφοβίας σε τοπικό επίπεδο.

Εθνικό πλαίσιο

Σε αυτή την ενότητα θα παρουσιαστεί το εθνικό πλαίσιο κάθε μίας από τις 5 χώρες-εταίρους που αποτελούν την κοινοπραξία "Μαζί Μπορούμε", ώστε οι αναγνώστες να κατανοήσουν βαθύτερα το διαφορετικό πολιτιστικό, κοινωνικό και οικονομικό υπόβαθρο στο οποίο λαμβάνει χώρα η ένταξη των μεταναστριών. Η γνώση αυτή μπορεί να ενισχύσει την πολιτισμική επάρκεια και ευαισθησία των αναγνωστών όταν εργάζονται με μεταναστευτικούς πληθυσμούς, επιτρέποντάς τους να παρέχουν πιο αποτελεσματικές και χωρίς αποκλεισμούς υπηρεσίες.

Γερμανία

Το 2021, περίπου 3,2 εκατομμύρια γυναίκες υπήκοοι τρίτων χωρών ζούσαν στη Γερμανία και σχεδόν 11 εκατομμύρια γυναίκες με μεταναστευτικό υπόβαθρο. Οι περισσότερες από αυτές έχουν τη δική τους μεταναστευτική εμπειρία. Οι συνηθέστεροι τίτλοι διαμονής για τις γυναίκες με υπηκοότητα τρίτης χώρας μετανάστριες είναι οικογενειακοί λόγοι καθώς και λόγοι διεθνούς δικαίου, ανθρωπιστικοί και πολιτικοί λόγοι. Συνολικά, οι μετανάστριες γυναίκες αντιπροσωπεύουν μια ετερογενή ομάδα όσον αφορά την περιοχή προέλευσης και το καθεστώς διαμονής. Όσον αφορά το μορφωτικό τους επίπεδο, οι γυναίκες υπήκοοι τρίτων χωρών έχουν πολύ διαφορετικά μορφωτικά προσόντα, γεγονός που μπορεί να θεωρηθεί ως ένδειξη της ετερογένειας αυτής της ομάδας. Ωστόσο, τα στοιχεία σχετικά με τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας δείχνουν ότι οι μετανάστριες με παρόμοιο εκπαιδευτικό υπόβαθρο αντιμετωπίζουν ειδικές για το φύλο προκλήσεις στην πρόσβαση στην αγορά εργασίας και συμμετέχουν στο εργατικό δυναμικό πολύ λιγότερο συχνά από ό,τι οι άνδρες υπήκοοι τρίτων χωρών. Μια σημαντική πρόκληση ένταξης ειδικά για τα δύο φύλα έγκειται στο δίλημμα του συνδυασμού οικογένειας και εργασίας ή της συμμετοχής σε μέτρα στήριξης, όπως τα μαθήματα ένταξης. Παρόλο που υπάρχουν ειδικά μαθήματα ένταξης για γυναίκες και για γονείς στα οποία λαμβάνονται υπόψη οι ειδικές χρονικές απαιτήσεις, οι αξιολογήσεις και οι μελέτες δείχνουν ότι είναι απαραίτητη η περαιτέρω επέκταση των υπηρεσιών φροντίδας παιδιών.

Η αναγνώριση των προσόντων αποτελεί επίσης σημαντικό στόχο για την αντιμετώπιση των βασικών φραγμών στην ένταξη των μεταναστριών. Οι μετανάστριες έχουν συνήθως προσόντα στην εκπαίδευση, τη φροντίδα των παιδιών και τα επαγγέλματα υγείας, αλλά δεν μπορούν να τα χρησιμοποιήσουν λόγω των υψηλών απαιτήσεων αναγνώρισης στη Γερμανία. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να δυσκολεύονται οι μετανάστριες να έχουν πρόσβαση σε επικερδή απασχόληση με επαρκή προσόντα και να έχουν σημαντικά χαμηλότερο ποσοστό απασχόλησης συνολικά. Στον τομέα της υγείας, είναι γνωστά τα εμπόδια πρόσβασης που μπορεί να οφείλονται σε γλωσσικούς φραγμούς. Στον τομέα της στέγασης, είναι προφανές ότι σχεδόν το ένα τρίτο του συνόλου των γυναικών υπηκόων τρίτων χωρών ζει σε στενάχωρες συνθήκες στέγασης. Στον τομέα της πολιτικής και της συμμετοχής στα κοινά, εμπόδια όπως η φροντίδα και οι υποχρεώσεις του νοικοκυριού, η έλλειψη γλωσσικών δεξιοτήτων και οι περιορισμένες νομικές δυνατότητες (δικαίωμα ψήφου) έχουν αρνητικό αντίκτυπο στην πολιτική δέσμευση των μεταναστριών.

Κύπρος

Στην Κύπρο, οι γυναίκες μετανάστριες αποτελούν πάνω από το 55% του συνολικού μεταναστευτικού πληθυσμού, με την πλειονότητα να προέρχεται από χώρες εκτός ΕΕ (Τμήμα

Μεταναστών και Προσφύγων, 2020). Οι μετανάστριες αντιμετωπίζουν πολλές προκλήσεις, οι οποίες επιδεινώνονται από την έλλειψη συγκεκριμένων πολιτικών και στρατηγικών για την ένταξη των μεταναστών στο εργατικό δυναμικό από την κυπριακή κυβέρνηση (Σταύρου, 2007). Επιπλέον, οι κυπριακές διαδικασίες ένταξης είναι τυφλές ως προς το φύλο, αποκλείοντας ζητήματα που αφορούν την επισφάλεια των γυναικών μεταναστριών και τις ειδικές ανάγκες των μεταναστριών. Αυτό όχι μόνο περιορίζει τις ευκαιρίες των μεταναστριών στην αγορά εργασίας, αλλά οδηγεί σε ασθενέστερη κοινωνική ενσωμάτωση καθώς και σε υψηλότερο κίνδυνο σεξουαλικής και έμφυλης βίας, εργασιακής εκμετάλλευσης και εμπορίας ανθρώπων (Angeli, 2020a & 2020b).

Η πλειονότητα των μεταναστριών απασχολείται σε θέσεις εργασίας χαμηλής ή ανειδίκευτης απασχόλησης, σε τομείς όπως η φιλοξενία, η υγεία, το λιανικό εμπόριο, ως οικιακές βοηθοί σε ιδιωτικά νοικοκυριά και στη βιομηχανία του σεξ (καμπαρέ, νυχτερινά κέντρα, παμπ κ.λπ.) (KISA, 2009). Οι μετανάστες εξαρτώνται από τον εργοδότη λόγω του μεταναστευτικού μοντέλου που συνδέει τις άδειες εργασίας και διαμονής με συγκεκριμένο εργοδότη, γεγονός που σε πολλές περιπτώσεις οδηγεί στην εκμετάλλευση των εργασιακών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους. Οι οικιακοί βοηθοί και οι εργαζόμενοι στη βιομηχανία του σεξ αντιμετωπίζουν μια πρόσθετη μορφή διακρίσεων, καθώς υπάγονται στη δικαιοδοσία του Υπουργείου Εσωτερικών και όχι του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Αυτό αποδυναμώνει τη θέση τους ως εργαζόμενοι, διότι, το Υπουργείο Εσωτερικών δεν διαθέτει τις αρμοδιότητες και τις δεξιότητες που απαιτούνται για εργασιακά θέματα (KISA, 2009), καθώς και δεν έχει πρόσβαση στις συνδικαλιστικές οργανώσεις και ελάχιστη πρόσβαση στις ΜΚΟ (Trimikliniotis & Demetriou, 2015).

Η κυπριακή κυβέρνηση αποτυγχάνει να προστατεύσει τις μετανάστριες, αφήνοντάς τις ιδιαίτερα ευάλωτες λόγω της έλλειψης ειδικών προγραμμάτων, της συνολικής κατακερματισμένης προσέγγισης στην εφαρμογή της πολιτικής και της περιορισμένης προβολής των μεταναστριών στα δεδομένα και τις στατιστικές στην Κύπρο λόγω της προσέγγισης της κυβέρνησης που δεν λαμβάνει υπόψη τα δύο φύλα. Επιπλέον, μια μελέτη της Migration Policy Group Migrant Integration Index (MIPEX) που διεξήχθη το 2015 κατέληξε στο συμπέρασμα ότι "η Κύπρος αποθαρρύνει την ενσωμάτωση, καθώς ευνοεί δυσμενείς συνθήκες για τους μετανάστες εργαζόμενους να αποκτήσουν μακροπρόθεσμη πρόσβαση στην αγορά εργασίας και λίγες πραγματικές ευκαιρίες συμμετοχής στη δημοκρατική ζωή" (Angeli, 2020a). Υπό αυτή την έννοια, προγράμματα κατάρτισης, όπως αυτό που προτείνεται από το πρόγραμμα "Μαζί Μπορούμε", είναι υψίστης σημασίας για την επιτυχή ένταξη των μεταναστριών, ανεξάρτητα από το νομικό τους καθεστώς.

Αυστρία

Η αυστριακή πολιτική ένταξης δίνει εδώ και αρκετά χρόνια μεγάλη έμφαση στην προτεραιότητα της ένταξης των μεταναστριών. Έχουν αναγνωρίσει τη σημασία αυτού του ζητήματος και έχουν αφιερώσει αυξημένη χρηματοδότηση ειδικά για πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στην υποστήριξη της ένταξης των μεταναστριών (Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μετανάστευσης, 2022). Το θέμα της κοινωνικής και οικονομικής ένταξης των μεταναστριών στην Αυστρία μελετήθηκε στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Δικτύου Μετανάστευσης (ΕΔΜ) από το 2016 έως το 2021. Στόχος της μελέτης ήταν να προσδιοριστούν οι βασικές προκλήσεις και ευκαιρίες για την ένταξη των μεταναστριών και να αξιολογηθεί ο βαθμός στον οποίο η ιδιαίτερη κατάστασή τους λαμβάνεται υπόψη στις πολιτικές και τα μέτρα ένταξης, με έμφαση στον αντίκτυπο της πανδημίας COVID-19. Η μελέτη διαπίστωσε ότι, ενώ η μετανάστευση

γυναικών μεταναστριών από τρίτες χώρες στην Αυστρία μειώθηκε μετά την κορύφωσή της το 2017, το ποσοστό των γυναικών υπηκόων τρίτων χωρών στον γυναικείο πληθυσμό αυξήθηκε ελαφρώς κατά την υπό εξέταση περίοδο. Οι κύριοι λόγοι για τους οποίους οι γυναίκες έρχονται στην Αυστρία κατηγοριοποιήθηκαν ως "άλλοι" λόγοι (συμπεριλαμβανομένων των προσφύγων και των ανθρωπιστικών λόγων) και οικογενειακοί λόγοι. Οι προκλήσεις ένταξης συνδέονταν με αυτούς τους λόγους μετανάστευσης και με το φύλο, καθώς και με την ιθαγένεια και τη χώρα καταγωγής. Η διατομεακότητα, η οποία εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο το φύλο επικαλύπτεται με άλλα προσωπικά χαρακτηριστικά, έπαιξε σημαντικό ρόλο στην ένταξη των μεταναστριών.

Όσον αφορά την απασχόληση, οι γυναίκες υπήκοοι τρίτων χωρών αντιμετώπιζαν σημαντικά μειονεκτήματα σε σύγκριση με τους άνδρες. Το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας για τις γυναίκες από τρίτες χώρες ήταν σημαντικά χαμηλότερο από εκείνο των ανδρών, καθώς και χαμηλότερο από τα ποσοστά των Αυστριακών γυναικών και ανδρών. Η πανδημία COVID-19 επιδείνωσε περαιτέρω τις προκλήσεις για την απασχόληση των γυναικών υπηκόων τρίτων χωρών, οδηγώντας σε σημαντική μείωση του ποσοστού απασχόλησής τους. Οι πατριαρχικές δομές, η κατανομή των ρόλων μεταξύ των δύο φύλων στην οικιακή εργασία και τη φροντίδα των παιδιών και η ενίσχυση των παραδοσιακών ρόλων των δύο φύλων λόγω της πανδημίας αναγνωρίστηκαν ως πρωταρχικές προκλήσεις για την ένταξη των μεταναστριών στην Αυστρία. Οι παράγοντες αυτοί αύξησαν επίσης τον κίνδυνο ενδοοικογενειακής βίας. Οι οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες της πανδημίας επηρέασαν δυσανάλογα τις μετανάστριες λόγω της διασταύρωσης του φύλου και της ιθαγένειας.

Η αυστριακή πολιτική ένταξης έχει δώσει προτεραιότητα στην ένταξη των μεταναστριών εδώ και αρκετά χρόνια. Η Ομοσπονδιακή Καγκελαρία, αρμόδια για την ένταξη, στοχεύει στην προώθηση της ισότητας των φύλων και των ίσων δικαιωμάτων ανδρών και γυναικών μέσω της αυτοδιάθεσης και της ανεξαρτησίας. Χρησιμοποιούνται στρατηγικές ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου και μέτρα ειδικά για τα δύο φύλα, ενώ εφαρμόζονται υποχρεωτικά μέτρα. Ωστόσο, η ένταξη των μεταναστριών στην αγορά εργασίας αναφέρεται λιγότερο συχνά σε βασικά έγγραφα πολιτικής σε σύγκριση με άλλους τομείς, όπως η ενσωμάτωση των πολιτών, η ενδυνάμωση, η γλωσσική κατάρτιση, η υγεία και η προστασία από τη βία. Η μελέτη αποκάλυψε αύξηση της χρηματοδότησης για συγκεκριμένα μέτρα ένταξης των μεταναστριών σε εθνικό επίπεδο κατά την περίοδο επανεξέτασης. Διάφορα μέτρα ένταξης για τις γυναίκες εφαρμόζονται σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Ωστόσο, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις υπογραμμίζουν τη σημασία της ενημέρωσης της ομάδας-στόχου σχετικά με τις υπηρεσίες αυτές και της παροχής ολοκληρωμένης υποστήριξης για την αποτελεσματική αξιοποίησή τους. Με βάση δείκτες όπως αναφορές στη βιβλιογραφία, θετικές αξιολογήσεις, βραβεία και επιβεβαίωση από εμπειρογνώμονες, τρία μέτρα χαρακτηρίστηκαν ως "καλές πρακτικές" στις προσπάθειες ένταξης της Αυστρίας για τις μετανάστριες γυναίκες.

Εν κατακλείδι, η μελέτη υπογραμμίζει τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μετανάστριες στην Αυστρία, ιδίως όσον αφορά την απασχόληση και τους ρόλους των δύο φύλων. Αν και τα μέτρα ένταξης και η χρηματοδότηση έχουν αυξηθεί, υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης, ιδίως όσον αφορά την ένταξη στην αγορά εργασίας. Η ολοκληρωμένη υποστήριξη και η στοχευμένη διάδοση πληροφοριών είναι ζωτικής σημασίας για την αποτελεσματική αξιοποίηση των υπηρεσιών ένταξης (Heilemann, 2021).

Πορτογαλία

Η πιο πρόσφατη συλλογή βιβλιογραφίας έχει προτιμήσει την ανδρική αντίληψη των μεταναστευτικών διαδρομών, χαρακτηρίζοντας τους άνδρες ως πρωταρχικούς τροφοδότες και τις γυναίκες ως εξαρτώμενες από την πρόσθετη οικογένεια. Ωστόσο, τα πρόσφατα μεταναστευτικά πρότυπα δείχνουν ότι όλο και περισσότερες γυναίκες μεταναστεύουν μόνες τους και μια γυναίκα μπορεί να αποτελέσει πρότυπο για τις στρατηγικές οικογενειακής μετανάστευσης. (Wall et al., 2008). Επί του παρόντος υπάρχουν δεδομένα για το ρόλο των γυναικών στις σύγχρονες μεταναστευτικές κινήσεις στον τομέα της κοινωνιολογίας της μετανάστευσης. Περίπου 20 εκατομμύρια αλλοδαποί (5,1% του συνολικού πληθυσμού) διαμένουν σήμερα στην ηπειρωτική Ευρώπη, με τους μισούς από αυτούς να είναι γυναίκες (Wenden, 2005). Στην Πορτογαλία, οι γυναίκες αποτελούν το 54% του αλλοδαπού πληθυσμού, ποσοστό που έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια.

Οι Βραζιλιάνοι, οι Ουκρανοί, οι κάτοικοι του Πράσινου Ακρωτηρίου, οι Ρουμάνοι, οι Αγκολέζοι, οι Γουινέζοι, οι Βρετανοί, οι Κινέζοι, οι Γάλλοι και οι Ισπανοί ήταν οι δέκα πρώτες εθνικότητες στην Πορτογαλία στις αρχές αυτής της δεκαετίας. Μετά από μια δραματική μετάβαση το 2020, οι δέκα εθνικότητες με τον υψηλότερο πληθυσμό είναι σήμερα οι Βραζιλιάνοι, οι Βρετανοί, οι κάτοικοι του Πράσινου Ακρωτηρίου, οι Ρουμάνοι, οι Ουκρανοί, οι Κινέζοι, οι Γάλλοι, οι Ιταλοί, οι Ινδοί και οι Αγκολέζοι. Συνολικά 662.095 ξένοι υπήκοοι με έγκυρη άδεια παραμονής διέμεναν στην Πορτογαλία το 2020, σύμφωνα με την πορτογαλική υπηρεσία μετανάστευσης και συνόρων (SEF). Ο αριθμός αυτός αντιστοιχεί στο 6,4% του συνολικού πληθυσμού της χώρας.

Παρά την αύξηση της γυναικείας μετανάστευσης, λίγα είναι γνωστά για τους στόχους και τις τρέχουσες μεταναστευτικές διαδρομές των γυναικών. Όλες οι μελέτες επικεντρώνονται στη "γνωστή" μεταναστευτική διαδικασία, σύμφωνα με την οποία πρώτα μεταναστεύουν οι άνδρες και μετά οι γυναίκες και τα παιδιά, περιστασιακά μετά από πολλά χρόνια και μόνο όταν εξασφαλίζονται οι ελάχιστες προϋποθέσεις για τη διαβίωση της προστιθέμενης οικογένειας. Σύμφωνα με μια ποιοτική ανάλυση της πορείας ζωής των μεταναστριών στην Πορτογαλία, τα πρότυπα της μετανάστευσης εργασίας τους έχουν διαφοροποιηθεί. Το πρότυπο του άνδρα που μεταναστεύει πρώτος, ακολουθούμενος από τη σύζυγο και τα παιδιά του, παραμένει, αλλά συνοδεύεται από ένα νέο σύνολο διαδρομών: σε ορισμένες περιπτώσεις, η γυναίκα μεταναστεύει πρώτη ή με τον σύζυγο ή τον σύντροφό της, πάντα στο πλαίσιο ενός οικογενειακού σχεδίου μετανάστευσης - σε άλλες, η γυναίκα μεταναστεύει μόνη της (ή με τα παιδιά της) και έχει ένα πιο προσωπικό σχέδιο μετανάστευσης.

Είναι σημαντικό να αναφερθούν οι επιπτώσεις των αλλαγών στη δομή της οικογένειας για να εξηγηθεί η μεγαλύτερη ποικιλομορφία των μεταναστευτικών διαδρομών των γυναικών. Από τη μία πλευρά, παρατηρείται αύξηση των μονογονεϊκών οικογενειών και των ποσοστών διαζυγίων, τα οποία συχνά αναγκάζουν τις γυναίκες να εργάζονται περισσότερο για να τα βγάλουν πέρα ή να εγκαταλείψουν την οικογένεια. Από την άλλη πλευρά, αυτό οφείλεται στην εμφάνιση νέων μοντέλων έγγαμου βίου που βασίζονται στην ισότητα, τις κοινές ευθύνες, τη διπλή απασχόληση και την οικογενειακή συντροφικότητα. Τα μοντέλα αυτά αποκλίνουν από το μοντέλο του άνδρα-τροφοδότη και την έντονη διάκριση των δύο φύλων μεταξύ των νοικοκυριών.

Στην Πορτογαλία υπάρχουν πολυάριθμα σχέδια δράσης που αποσκοπούν στην αποσαφήνιση της δημόσιας πολιτικής και στον προσδιορισμό των παροχών που θα μπορούσαν να λάβουν άμεσα ή έμμεσα οι μετανάστριες κάτοικοι. Το ρητό συμπέρασμα του στρατηγικού σχεδίου για

τη μετανάστευση (2015-2020) (απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου αριθ. 12 12 Β/2015) είναι ότι "η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών πρέπει να προωθηθεί σε όλους τους άξονες προτεραιότητας". Επιπλέον, αναφέρει ότι στην ένταξη και την κατάρτιση θα ενισχυθούν "τα μέτρα για την προώθηση της ισότητας των φύλων και την ενίσχυση της πολιτικής, προσωπικής και επαγγελματικής ένταξης των μεταναστριών στην πορτογαλική κοινωνία". Όσον αφορά τα συγκεκριμένα μέτρα, είναι σημαντικό να επισημανθεί το ένατο, το οποίο ζητά την "προώθηση της συμμετοχής των μεταναστριών στο κοινωνικό κίνημα" και προτείνει την "κινητοποίηση των μεταναστριών για τη συμμετοχή τους στο κοινωνικό κίνημα", καθώς και την "ενημέρωση των μεταναστριών σχετικά με τα ειδικά δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους ως γυναίκες".

Ιταλία

Οι μετανάστριες στην Ιταλία ζουν σε ένα αρκετά δύσκολο πλαίσιο, ιδίως στις μέρες μας. Η εθνική κυβέρνηση έχει περάσει σε ένα δεξιό κόμμα που δεν είναι πολύ φιλικό προς τη μετανάστευση. Επιπλέον, οι γυναίκες μετανάστριες έχουν να αντιμετωπίσουν διπλή δυσκολία για να ενταχθούν στην κοινωνία: η πρώτη είναι ότι είναι μετανάστριες, οπότε αντιμετωπίζουν προβλήματα ένταξης που σχετίζονται με τη γλώσσα και τον πολιτισμό, η δεύτερη είναι ότι είναι γυναίκες, οπότε η εύρεση της κατάλληλης εργασίας για αυτές τείνει να είναι πιο δύσκολη από ό,τι για έναν άνδρα μετανάστη. Αν και η Ιταλία θεωρείται ρατσιστική χώρα, υπάρχουν πολλές ενώσεις και πρωτοβουλίες σχετικά με την ένταξη των μεταναστών στην κοινωνία. Λιγότερες είναι εκείνες που είναι αφιερωμένες ειδικά στις μετανάστριες, γι' αυτό και οι στόχοι του παρόντος σχεδίου μπορούν να έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην κοινωνία. Ένα άλλο εμπόδιο είναι η κουλτούρα και η θρησκεία των μεταναστριών, σύμφωνα με την οποία είναι αναγκασμένες να μένουν στο σπίτι για να φροντίζουν τα παιδιά και την οικογένειά τους, χωρίς να έχουν τη δυνατότητα να βρουν εργασία και να είναι ανεξάρτητες. Εδώ και δεκαετίες, η Ιταλία αποτελεί δημοφιλή προορισμό για τους μετανάστες που θέλουν να αλλάξουν τη ζωή τους και να εγκατασταθούν. Για το λόγο αυτό, αν και το πολιτικό πλαίσιο δεν βοηθάει και οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα εξακολουθούν να υπάρχουν, η Ιταλία είναι έτοιμη να ενσωματώσει τις μετανάστριες με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Η ανάμειξη των πολιτισμών είναι μια προστιθέμενη αξία που οι Ιταλοί, ιδίως οι νέες γενιές, ανακαλύπτουν σιγά σιγά. Αν υποθέσουμε ότι το ποσοστό ανεργίας των γυναικών στην Ιταλία είναι από μόνο του πολύ υψηλό, μπορούμε να πούμε ότι για τις μετανάστριες η δυσκολία εύρεσης σταθερής εργασίας είναι ακόμη μεγαλύτερη. Οι κυριότεροι τομείς στους οποίους εργάζονται οι μετανάστριες στην Ιταλία είναι οι γεωργικές εργασίες (πολύ συχνά κακοπληρωμένες και εκμεταλλευόμενες) και οι εργασίες φροντίδας ηλικιωμένων. Ένας μεγάλος αριθμός (ιδίως οι νεότερες) καταλήγει στο οργανωμένο έγκλημα και εξαναγκάζεται στην πορνεία.

Νομοθετικό πλαίσιο

Στην ενότητα αυτή, οι αναγνώστες θα κατανοήσουν καλύτερα ορισμένες προκλήσεις και ευκαιρίες που προσφέρουν τα πλαίσια πολιτικής και τα νομικά μέτρα στους μετανάστες γενικά και στις μετανάστριες ειδικότερα, σε όλες τις χώρες εταίρους. Με την ανάγνωση αυτής της ενότητας, οι αναγνώστες μπορούν να αποκτήσουν γνώσεις σχετικά με τις νομοθετικές αλλαγές τις κυβερνητικές προσεγγίσεις, τις προτεραιότητες και τις στρατηγικές για την ένταξη των μεταναστών, βοηθώντας τους να κατανοήσουν το ευρύτερο πλαίσιο και το πλαίσιο μέσα στο οποίο διεξάγονται οι προσπάθειες ένταξης.

Προκλήσεις

Οι συχνές αλλαγές ή αβεβαιότητες στις μεταναστευτικές πολιτικές είναι μία από τις κύριες προκλήσεις που παρατηρούνται και στις 5 χώρες εταίρους. Οι αλλαγές αυτές δημιουργούν ένα περιβάλλον αστάθειας για τους μετανάστες. Οι ασαφείς διαδρομές προς το νομικό καθεστώς ή οι ξαφνικές αλλαγές πολιτικής μπορούν να καταστήσουν δύσκολο για τους μετανάστες, και τις μετανάστριες, να σχεδιάσουν το μέλλον τους, εμποδίζοντας την ικανότητά τους να ενταχθούν πλήρως και να συνεισφέρουν στην κοινωνία υποδοχής. Οι αλλαγές αυτές είναι εντονότερες στις χώρες της νότιας Ευρώπης, όπως η Ιταλία, η Πορτογαλία και η Κύπρος, όπου οι συχνές αλλαγές στη μεταναστευτική νομοθεσία ή πολιτική καθιστούν πιο δύσκολο για τους μετανάστες, ιδίως τις γυναίκες, να αποκτήσουν βίζα εργασίας ή να διαμείνουν νόμιμα στις προαναφερθείσες χώρες.

Ειδικότερα, στην Ιταλία, η ιστορία των ιταλικών νόμων είναι ενδεικτική των διαφόρων περιορισμών που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες κατά την άφιξή τους ή/και κατά τη διάρκεια της διαμονής τους σε μια χώρα. Η εισαγωγή νόμων για τη ρύθμιση της ροής των μεταναστών στην Ιταλία έγινε με τον "νόμο Martelli" αρ. 39 του 1990, ο οποίος ρύθμισε για πρώτη φορά την εισερχόμενη ροή των μεταναστών. Το σημείο καμπής ήρθε το 1998 με την εισαγωγή του "νόμου Turco-Napolitano", ο οποίος καθόρισε έναν ευρύτερο ορισμό του σχεδιασμού των μεταναστευτικών ροών, ο οποίος ενσωματώθηκε στην εθνική εξωτερική πολιτική μέσω ενός συστήματος προνομιακών ποσοστώσεων υπέρ των χωρών που συνεργάστηκαν στον επαναπατρισμό των μεταναστών που απελάθηκαν από την Ιταλία. Επιπλέον, δημιουργήθηκε ο "Ενοποιημένος νόμος για τη μετανάστευση", ο οποίος εστίασε όλους τους εθνικούς κανονισμούς στον τομέα αυτό, συμβάλλοντας στην απλούστευση και τον εξορθολογισμό των ιταλικών κανονισμών στον τομέα αυτό. Το 2002, με τον νόμο Bossi Fini, εισήχθησαν περισσότεροι περιορισμοί σε σχέση με τον προηγούμενο νόμο, όπως μεγαλύτερος έλεγχος των αφίξεων στην Ιταλία και μείωση της διάρκειας της άδειας παραμονής από τρία σε δύο χρόνια. Αυτό επηρέασε σε μεγάλο βαθμό την κατάσταση των μεταναστριών στην Ιταλία και στις ηθικές και κοινωνικές δυσκολίες προστέθηκαν και πολιτικές. Σε γενικές γραμμές, η πρόθεση της ιταλικής κυβέρνησης είναι να υιοθετήσει μέσα που θα ευνοούν την είσοδο όσων έρχονται στην Ιταλία για εργασία. Οι ορατοί περιορισμοί των ιταλικών νόμων μπορούν να δημιουργήσουν σημαντικά εμπόδια στη νόμιμη μετανάστευση και οι μετανάστες μπορεί να καταφύγουν σε καθεστώς παράτυπης ή χωρίς έγγραφα. Αυτό μπορεί να τους ωθήσει στην παραοικονομία, όπου μπορεί να αντιμετωπίσουν εκμετάλλευση, χαμηλούς μισθούς, μη ασφαλείς συνθήκες εργασίας και περιορισμένη νομική προστασία. Αυτός ο κύκλος ευαλωτότητας εμποδίζει την ένταξη και ενισχύει τις κοινωνικές ανισότητες.

Μέρος των συνεχών αλλαγών των μεταναστευτικών πολιτικών είναι ο διαχωρισμός των οικογενειών, καθώς οι αυστηρότεροι μεταναστευτικοί νόμοι μπορεί να επιβάλλουν αυστηρότερα κριτήρια επιλεξιμότητας ή μεγαλύτερες περιόδους αναμονής για την οικογενειακή επανένωση. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε παρατεταμένο χωρισμό των οικογενειών, προκαλώντας συναισθηματική οδύνη, εμποδίζοντας την κοινωνική ενσωμάτωση και εμποδίζοντας την ευημερία των μεταναστών. Υπό αυτή την έννοια, η **οικογενειακή επανένωση** αποτελεί μία από τις κύριες προκλήσεις σε νομοθετικό επίπεδο που παρατηρείται και στις 5 χώρες, και ιδιαίτερα στη Γερμανία, την Πορτογαλία και την Κύπρο. Η οικογενειακή επανένωση είναι μια κρίσιμη πτυχή της μεταναστευτικής πολιτικής που αναγνωρίζει τη σημασία της διατήρησης της οικογενειακής ενότητας και της διατήρησης των κοινωνικών δεσμών. Αναφέρεται στη διαδικασία που επιτρέπει στους μετανάστες που έχουν εγκατασταθεί σε μια νέα χώρα να ενωθούν με τα μέλη της οικογένειάς τους, συμπεριλαμβανομένων των συζύγων, των παιδιών, των γονέων και μερικές φορές άλλων συγγενών.

Ειδικότερα, στη Γερμανία υπάρχουν σημαντικοί περιορισμοί στις οικογενειακές επανενώσεις, καθώς δεκάδες χιλιάδες οικογένειες που χωρίστηκαν λόγω φυγής και δίωξης περιμένουν σήμερα να επανενωθούν στη Γερμανία. Πάνω απ' όλα, οι νομικές ρυθμίσεις εμποδίζουν την οικογενειακή τους επανένωση να πραγματοποιηθεί γρήγορα, νόμιμα και ανθρωπίνως. Για τους πρόσφυγες πολέμου που λαμβάνουν επικουρική προστασία, για παράδειγμα, η επανένωση περιορίζεται σε 1.000 άτομα ανά μήνα και υπόκειται σε πρόσθετες προϋποθέσεις. Στην περίπτωση ασυνόδευτων ανήλικων προσφύγων που αναγκάστηκαν να διαφύγουν μόνοι τους από χώρες όπως το Αφγανιστάν ή τη Σομαλία λόγω της απειλής αναγκαστικής στρατολόγησης ή αναγκαστικού γάμου, οι γονείς, αλλά όχι τα αδέλφια, έχουν δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης. Οι χρονοβόρες διαδικασίες λόγω της έλλειψης ψηφιοποίησης και της αργής εργασίας των αρχών καθυστερούν μερικές φορές την οικογενειακή επανένωση κατά αρκετά χρόνια και κρατούν τους ενδιαφερόμενους σε μια φαινομενικά ατελείωτη κατάσταση αναμονής. Στη συμφωνία συνασπισμού του 2021, η ομοσπονδιακή κυβέρνηση υποσχέθηκε να διορθώσει τις καταχρήσεις που περιγράφονται παραπάνω, να διευκολύνει την οικογενειακή επανένωση με δικαιούχους επικουρικής προστασίας και την επανένωση των αδελφών, καθώς και να επιταχύνει και να ψηφιοποιήσει τις διαδικασίες. Ωστόσο, η εφαρμογή σε νομικές ρυθμίσεις δεν έχει μέχρι στιγμής υλοποιηθεί.

Ομοίως, στην Κύπρο, η πρόσβαση στην οικογενειακή επανένωση παραμένει μια χρονοβόρα διαδικασία για τους πρόσφυγες. Οι δικαιούχοι επικουρικής προστασίας (98% των Σύρων που βρίσκονται στη χώρα) δεν δικαιούνται οικογενειακή επανένωση και συχνά καταφεύγουν σε παράτυπα μέσα για να επιτύχουν την επανένωση με τα μέλη της οικογένειάς τους. Εξίσου, η ενότητα της οικογένειας δεν διατηρείται για τις σχέσεις που δημιουργήθηκαν μετά την είσοδο στην Κύπρο, αφήνοντας τους συζύγους των προσφύγων χωρίς νομικό καθεστώς ή πρόσβαση σε δικαιώματα και συμπεριλαμβανομένων των οικογενειών που ζουν στη χώρα για πολλά χρόνια. Αυτό οδηγεί σε πολυάριθμα εμπόδια ειδικά για τις γυναίκες μετανάστριες που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τους συζύγους τους για την επιβίωσή τους. Στην ίδια γραμμή, η διαδικασία πολιτογράφησης έχει γίνει πιο δύσκολη στην πρόσβαση για την πλειοψηφία των προσφύγων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που ζουν στην Κύπρο για πάνω από 10 χρόνια, γεννήθηκαν στη χώρα ή έφτασαν σε πολύ νεαρή ηλικία. Σε πολλές περιπτώσεις, η απόφαση απόρριψης της αίτησης αναφέρει ότι ο πρόσφυγας δεν έχει επαρκείς δεσμούς με τη χώρα ή αποτελεί βάρος για το κράτος. Τέτοιες διαπιστώσεις γενικά δεν δικαιολογούνται, γεγονός που

υποδηλώνει μια συνολικά αυστηρή και αρνητική στάση απέναντι στη χορήγηση ιθαγένειας σε πρόσφυγες. Επιπλέον, στην πράξη δεν υπάρχει πρόσβαση σε μακροχρόνια διαμονή ή σε οποιοδήποτε άλλο μόνιμο καθεστώς.

Στην Πορτογαλία οι διαδικασίες και τα κριτήρια πολιτογράφησης σπάνια θεωρούνται καλές πρακτικές, καθώς το άτομο που υποβάλλει αίτηση για οικογενειακή επανένωση πρέπει να έχει ζήσει νόμιμα στη χώρα επί ένα έτος πριν υποβάλει αίτηση για οικογενειακή επανένωση, πρέπει να πληροί οικονομικές προϋποθέσεις ή προϋποθέσεις διαμονής, η διαδικασία υποβολής αίτησης είναι χρονοβόρα και δαπανηρή και/ή η άδεια πρέπει να εκδοθεί ή να ανανεωθεί. Για την πρόσβαση στην οικογενειακή επανένωση δεν απαιτείται εξέταση γλωσσικής επάρκειας ή άλλη εξέταση ένταξης.

Οι περιορισμοί σε νομοθετικό επίπεδο οδηγούν σε πολλές άλλες προκλήσεις που επηρεάζουν τη ζωή των μεταναστριών (ιδίως εκείνων που ζουν σε αγροτικές περιοχές) και την ενεργό συμμετοχή τους σε προγράμματα κατάρτισης, όπως το πρόγραμμα "*Μαζί μπορούμε*". Αυτή η **έλλειψη ευκαιριών ένταξης** είναι ορατή στην Πορτογαλία, όπου οι συνεχείς νομοθετικοί περιορισμοί μπορούν να οδηγήσουν σε διάφορες προκλήσεις, όπως περικοπές στον προϋπολογισμό ή περικοπές στη χρηματοδότηση των προγραμμάτων εκπαίδευσης, απασχόλησης και κατάρτισης. Το φαινόμενο αυτό είναι πιο ορατό στις αγροτικές περιοχές, όπου υπάρχουν περιορισμένοι πόροι για την υποστήριξη προγραμμάτων. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε μείωση της ποιότητας ή της ποσότητας των υπηρεσιών που παρέχονται στις μετανάστριες, καθιστώντας δυσκολότερη την επίτευξη των στόχων των έργων. Επιπλέον, οι μειώσεις στη χρηματοδότηση των υπηρεσιών κοινωνικής υποστήριξης, όπως η φροντίδα των παιδιών και η μεταφορά, μπορεί να δυσχεράνουν τη συμμετοχή των μεταναστριών σε έργα. Αυτό μπορεί να περιορίσει τον αριθμό των συμμετεχόντων και να καταστήσει δυσκολότερη την επίτευξη των στόχων του έργου. Σε μεγάλο βαθμό, οι αλλαγές στις πολιτικές, τους νόμους ή τη χρηματοδότηση που περιορίζουν τους διαθέσιμους πόρους για τη στήριξη των μεταναστριών στις αγροτικές περιοχές μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά την υλοποίηση των έργων.

Στο ίδιο σημείο, στην Κύπρο το νέο σχέδιο ένταξης προκάλεσε πολλές ανησυχίες από τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Οι ΜΚΟ επέκριναν τη διαδικασία διαβούλευσης που πραγματοποιήθηκε πριν από την έγκριση του σχεδίου από τη συμβουλευτική επιτροπή, με μια μη ρεαλιστικά σύντομη προθεσμία για την υποβολή παρατηρήσεων. Η τελική έκδοση του σχεδίου εγκρίθηκε από τη Συμβουλευτική Επιτροπή για την ένταξη των μεταναστών (Η Συμβουλευτική Επιτροπή συστάθηκε το 2007 και αποτελείται από εκπροσώπους του Υπουργείου Εσωτερικών, του Υπουργείου Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, του Υπουργείου Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας, του Υπουργείου Υγείας, της Ένωσης Δήμων Κύπρου, της Ένωσης Κοινοτήτων Κύπρου, τον Επίτροπο Διοικήσεως και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Συνήγορο του Πολίτη), την Παγκύπρια Ομοσπονδία Εργασίας, την Κυπριακή Συνομοσπονδία Εργαζομένων-ΣΕΚ, τη Δημοκρατική Εργατική Ομοσπονδία Κύπρου, την Κυπριακή Ομοσπονδία Εργοδοτών και Βιομηχάνων και το Κυπριακό Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο), μετά την οποία άρχισε η εφαρμογή του, παρόλο που δεν υποβλήθηκε ποτέ στο Υπουργικό Συμβούλιο για επίσημη έγκριση. Αυτό βέβαια δημιούργησε εντάσεις σε νομοθετικό επίπεδο, αλλά τις πραγματικές επιπτώσεις τις βιώνουν μόνο οι μετανάστες, οι οποίοι έχουν περιορισμένες ευκαιρίες να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες ένταξης που θα ωφελήσουν τη ζωή τους.

Στην Αυστρία, οι πιο πρόσφατες νομοθετικές προκλήσεις αφορούσαν την πανδημία COVID-19. Ενώ υπήρχε πολιτική ευαισθητοποίηση σχετικά με τις ειδικές επιπτώσεις της πανδημίας COVID-19 στις γυναίκες, δεν υπήρχαν συγκεκριμένες εθνικές πολιτικές ένταξης ή στοχευμένες στρατηγικές για τον μετριασμό των αρνητικών επιπτώσεων στην ένταξη των μεταναστριών. Αντιθέτως, οι πολιτικές που σχετίζονται με τις γυναίκες και την ένταξη θεωρούνται οριζόντια ζητήματα σε όλες τις πολιτικές αποφάσεις και τα μέτρα για την αντιμετώπιση της πανδημίας. Παρόλο που έχουν εισαχθεί νέα μέτρα για την ενημέρωση των μεταναστριών σχετικά με το COVID-19 και την επέκταση των υφιστάμενων υπηρεσιών ώστε να καλύπτουν πρόσθετα θέματα και ανάγκες, δεν υπάρχουν συγκεκριμένες πληροφορίες σχετικά με την ανάπτυξη νέων πολιτικών ή την περαιτέρω προώθηση των υφιστάμενων πολιτικών ειδικά για την ένταξη των μεταναστριών. Αυτή η έλλειψη ειδικής προσοχής για την ένταξη των μεταναστριών ως απάντηση στην πανδημία είναι ένας πιθανός αρνητικός παράγοντας που μπορεί να εμποδίσει την εφαρμογή του έργου στην Αυστρία.

Ευκαιρίες

Οι νομοθετικές αλλαγές έχουν τεράστιες δυνατότητες να διαμορφώσουν τη ζωή των μεταναστών και να ανοίξουν το δρόμο για την επιτυχή ένταξή τους στις κοινωνίες υποδοχής. Με τη θέσπιση νόμων που παρέχουν ευκαιρίες και προστασία, οι κυβερνήσεις μπορούν να προωθήσουν ένα περιβάλλον χωρίς αποκλεισμούς που αναγνωρίζει την πολύτιμη συμβολή των μεταναστών στις νέες τους κοινότητες. Η υιοθέτηση νομοθετικών αλλαγών που υποστηρίζουν την ένταξη των μεταναστών δεν είναι μόνο θέμα δικαιοσύνης και ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά και επένδυση στην κοινωνική συνοχή, την οικονομική ευημερία και την πολιτιστική ποικιλομορφία. Στη Γερμανία, υιοθετήθηκε πρόσφατα μια νέα νομοθεσία που ονομάζεται **Chancenaufenthaltsrecht (Δικαίωμα "ευκαιρίας διαμονής")**. Αλλά τι σημαίνει αυτό; Τα άτομα που ζουν στη Γερμανία με ανοχή για τουλάχιστον 5 χρόνια στις 31 Οκτωβρίου 2022 θα λάβουν 18μηνη δοκιμαστική άδεια διαμονής για να πληρούν τις υπόλοιπες προϋποθέσεις για δικαίωμα διαμονής κατά τη διάρκεια αυτού του χρονικού διαστήματος. Στόχος του δικαιώματος ευκαιριακής διαμονής είναι να δοθεί η ευκαιρία σε άτομα που έχουν βρει το κέντρο της ζωής τους στη Γερμανία κατά τη διάρκεια της μακράς περιόδου διαμονής τους να αποκτήσουν την ευκαιρία νόμιμης διαμονής.

Οι μετανάστες μπορούν να υποβάλουν αίτηση για το δικαίωμα διαμονής εάν:

- Στις 31 Οκτωβρίου 2022 ζούσαν στη Γερμανία για τουλάχιστον 5 έτη με ανοχή, άδεια διαμονής ή άδεια διαμονής,
- Είναι προσηλωμένοι στην ελεύθερη δημοκρατική τάξη πραγμάτων,
- Δεν έχουν διαπράξει ποινικό αδίκημα (εκτός από καταδίκες για ήσσονος σημασίας αδικήματα),
- Δεν έχουν επανειλημμένα κάνει ψευδείς δηλώσεις σχετικά με την ταυτότητά τους και έτσι απέτρεψαν την απέλαση.

Στις 30 Ιουνίου 2022, συνολικά 247.290 μετανάστες ζούσαν στη Γερμανία βάσει του καθεστώτος ανοχής, πολλοί από αυτούς για πολλά χρόνια ή δεκαετίες. Αυτό δείχνει ότι το δικαίωμα "ευκαιρίας διαμονής" θα επηρεάσει θετικά πολλούς μετανάστες με προηγούμενης ανασφαλές καθεστώσ. Οι μετανάστριες μπορούν να υποβάλουν αίτηση μεμονωμένα ή να συμπεριληφθούν ως μέλη της οικογένειας σε αυτόν τον νέο κανονισμό. Δεδομένου ότι το δικαίωμα "ευκαιρίας διαμονής" περιλαμβάνει την πρόσβαση στην αγορά εργασίας, η οποία ήταν πολύ περιορισμένη για τους ανεκτούς μετανάστες, και όσον αφορά το γεγονός ότι η

γερμανική αγορά εργασίας απαιτεί μεγάλο αριθμό πρόσθετου προσωπικού σε διάφορα επίπεδα, η νομοθεσία αυτή μπορεί να οδηγήσει σε μια κατάσταση win-win για την κοινωνία, την αγορά εργασίας και τους μετανάστες που επηρεάζονται από το νόμο.

Ομοίως, στην Πορτογαλία, οι διαδικασίες χορήγησης άδειας διαμονής προσαρμόστηκαν ώστε να επιτραπεί στους μετανάστες χωρίς χαρτιά η πρόσβαση σε περισσότερες ευκαιρίες. Ειδικότερα, το 2001 αναπτύχθηκε μια νέα κατηγορία νόμιμων αδειών. Σύμφωνα με το νομοθετικό διάταγμα αριθ. 4/2001, επρόκειτο για μια προσωρινή άδεια παραμονής, η οποία στην πράξη ήταν μια άδεια εργασίας που δινόταν σε αλλοδαπούς υπηκόους που ζούσαν χωρίς να έχουν νομιμοποιητικά έγγραφα στην Πορτογαλία, εφόσον είχαν σύμβαση εργασίας με εργοδότη. Με τη μεταφορά της οδηγίας αριθ. 2003/109/EK του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2003, σχετικά με το καθεστώς μακράς διαμονής για τους υπηκόους τρίτων χωρών, ο νόμος αριθ. 23/2007 της 4ης Ιουλίου καθόρισε τις προϋποθέσεις και τις διαδικασίες για την απόκτηση του καθεστώτος του επί μακρόν διαμένοντος. Εφαρμόστηκαν αυστηρότερες απαιτήσεις μαζί με τη νομιμοποίηση του καθεστώτος του επί μακρόν διαμένοντος. Οι απαιτήσεις, όπως η αξιολόγηση της γλωσσικής ικανότητας και τα τέλη που απαιτούνται για την απόκτηση των αδειών.

Το 2003, εισήχθη ένας παράγοντας θετικής διάκρισης, όταν διαπιστώθηκε ότι οι υπήκοοι τρίτων χωρών από το PALOP (πορτογαλόφωνες αφρικανικές χώρες) χρειάζονταν μόνο έξι χρόνια νόμιμης διαμονής για να υποβάλουν αίτηση για άδεια μόνιμης διαμονής, αντί της απαίτησης των οκτώ ετών που επιβαλλόταν σε όλους τους άλλους TKM. Όταν διαπιστώθηκε ότι οι υπήκοοι τρίτων χωρών από το PALOP (πορτογαλόφωνες αφρικανικές χώρες) χρειάζονταν μόνο έξι χρόνια νόμιμης διαμονής για να υποβάλουν αίτηση για άδεια μόνιμης διαμονής το 2003, σε αντίθεση με την οκταετή υποχρέωση που επιβάλλεται σε όλους τους άλλους υπηκόους τρίτων χωρών, εισήχθη ένας παράγοντας θετικής διάκρισης.

Σε παρόμοιο πλαίσιο, για να αντικατοπτριστεί η πρόοδος στην πρόσβαση στην πορτογαλική ιθαγένεια και στις διαδικασίες πολιτογράφησης, έγιναν σημαντικές αναθεωρήσεις του νόμου το 2006 (Οργανικός νόμος αριθ. 2/2006, της 17ης Απριλίου, ο οποίος ενισχύθηκε από το νομοθετικό διάταγμα αριθ. 237-A/2006, της 14ης Δεκεμβρίου, που ενέκρινε τον κανονισμό για την πορτογαλική ιθαγένεια). Οι τροποποιήσεις αυτές κατέστησαν το νομικό πλαίσιο για τις αιτήσεις ιθαγένειας μέσω πολιτογράφησης πιο προσαρμόσιμο, διευκολύνοντας την πρόσβαση στην πολιτογράφηση για ευάλωτα παιδιά και νέους που μπορούν πλέον να αποδείξουν τη διαμονή τους στην Πορτογαλία μέσω των ετών που πέρασαν στο εκπαιδευτικό σύστημα (και όχι μέσω ετών συσσωρευμένων αδειών διαμονής). Οι τροποποιήσεις βελτίωσαν την προσβασιμότητα του νόμου και τη συμμετοχικότητα για τα παιδιά των μεταναστών που γεννήθηκαν στην Πορτογαλία και έτσι διευκόλυναν τη μεγαλύτερη αφομοίωση των μεταναστών.

Επιπλέον, οι νομοθετικές αλλαγές μπορούν να προωθήσουν ευκαιρίες για την ανάπτυξη σχεδίων και προγραμμάτων κατάρτισης, όπως το σχέδιο "Μαζί μπορούμε". Ειδικότερα, στην Αυστρία υπάρχουν σχέδια για την **επέκταση και την περαιτέρω ανάπτυξη μέτρων ένταξης που** απευθύνονται ειδικά σε γυναίκες μετανάστριες. Αναγνωρίζεται η σημασία του θέματος, καθώς οι γυναίκες με μεταναστευτικό υπόβαθρο έχουν πληγεί ιδιαίτερα από την πανδημία COVID-19. Οι τομείς εστίασης αυτών των μέτρων ένταξης περιλαμβάνουν την αγορά εργασίας, την εκπαίδευση, την υγεία και την προστασία από τη βία. Επιπλέον, στο Κέντρο Ένταξης της Βιέννης σχεδιάζεται η δημιουργία ειδικού κέντρου συμβουλών γυναικών για την παροχή υποστήριξης σε γυναίκες πρόσφυγες και μετανάστριες. Επιπλέον, η διαθεσιμότητα ειδικής χρηματοδότησης για τη στήριξη δράσεων ένταξης για τις γυναίκες χαιρετίζεται επίσης από τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Συνολικά, οι εν λόγω νομοθετικές σκέψεις καταδεικνύουν πρόοδο στην

αναγνώριση και αντιμετώπιση των μοναδικών προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες μετανάστριες και αποσκοπούν στην ανάπτυξη πολιτικών και μέτρων ένταξης με γνώμονα την ευαισθητοποίηση του φύλου στην περίπτωση της Αυστρίας.

Στο πλαίσιο αυτό, οι νομοθετικές αλλαγές στην Πορτογαλία προσφέρουν ευκαιρίες στις μετανάστριες που ζουν σε αγροτικές περιοχές, καθώς η αυξημένη χρηματοδότηση για την εκπαίδευση, την απασχόληση και την κατάρτιση αναμένεται να προσφέρει περισσότερους πόρους για την υποστήριξη έργων όπως το έργο "Μαζί μπορούμε". Επιπλέον, οι απλουστευμένες διοικητικές διαδικασίες που σχετίζονται με τις θεωρήσεις εργασίας και τις άδειες παραμονής διευκολύνουν τις μετανάστριες να παραμείνουν και να εργαστούν νόμιμα στην Πορτογαλία.

Στην Κύπρο, η διευρυμένη πρόσβαση σε τομείς απασχόλησης θα είναι επωφελής για τις μετανάστριες που ζουν σε αγροτικές περιοχές. Ειδικότερα το 2019, ο Υπουργός Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων επέκτεινε την πρόσβαση των αιτούντων άσυλο σε πρόσθετους τομείς απασχόλησης. Επί του παρόντος, ορισμένοι επιτρεπόμενοι τομείς απασχόλησης για τους αιτούντες άσυλο είναι η γεωργία και η βιομηχανία τροφίμων (σε εστιατόρια, ξενοδοχεία, υπηρεσίες διανομής), κάτι που είναι πολύ σημαντικό για τις μετανάστριες που ζουν σε αγροτικές περιοχές, καθώς η συμμετοχή τους στο πρόγραμμα κατάρτισης "Μαζί Μπορούμε" θα αυξήσει τις πιθανότητές τους να βρουν επιτυχώς δουλειά (αν δεν έχουν ήδη) και να δραστηριοποιηθούν περισσότερο στις τοπικές τους κοινότητες.

Σε όλες τις χώρες, υπάρχουν εθνικοί νόμοι που υποστηρίζουν και προστατεύουν τις μετανάστριες, οι οποίοι είναι πολύ σημαντικοί, καθώς η εφαρμογή τους επιτρέπει την ενεργό συμμετοχή και ένταξη των μεταναστριών στις κοινωνίες υποδοχής. Αυτοί οι νόμοι περιλαμβάνουν τους εξής: 1. Οι νόμοι διεθνούς προστασίας που προβλέπουν ειδικές διατάξεις για την προστασία των μεταναστριών που είναι θύματα βίας ή δίωξης λόγω φύλου. 2. Νόμοι κατά της έμφυλης βίας (στην περίπτωση της Ιταλίας είναι γνωστοί ως "Νόμος περί γυναικοκτονίας"), που προβλέπουν μέτρα πρόληψης, προστασίας και υποστήριξης για τα θύματα έμφυλης βίας και προωθούν την ευαισθητοποίηση και την κατάρτιση σε εθνικό επίπεδο. 3. Νομοθεσία για την εργασία και την ισότητα ευκαιριών: Οι ιταλικοί νόμοι περί εργασίας και ίσων ευκαιριών περιλαμβάνουν διατάξεις που προστατεύουν τα δικαιώματα των μεταναστριών στο πλαίσιο της εργασίας. Αυτό περιλαμβάνει την απαγόρευση των διακρίσεων λόγω φύλου στο χώρο εργασίας, την πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη και την ίση αμοιβή για ίση εργασία.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, όλες οι χώρες εταίροι έχουν επικυρώσει μια σειρά από οδηγίες που προστατεύουν και υποστηρίζουν τις μετανάστριες γυναίκες σε νομοθετικό επίπεδο. Ωστόσο, μπορεί να υπάρχουν ακόμη περιθώρια για περαιτέρω βελτιώσεις και σημαντικές νομοθετικές αλλαγές. Παρακάτω παρατίθενται ορισμένες οδηγίες με βάση την ΕΕ που μπορούν να στηρίξουν τις μετανάστριες:

- Οδηγία 2004/38/ΕΚ (οδηγία για την ελεύθερη κυκλοφορία): Η οδηγία αυτή θεσπίζει το δικαίωμα των πολιτών της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των μεταναστριών, να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εξασφαλίζει ότι οι μετανάστριες έχουν ίση πρόσβαση στα κοινωνικά δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης, της υγειονομικής περίθαλψης και των ευκαιριών απασχόλησης στις χώρες υποδοχής τους.

- Οδηγία 2011/98/ΕΕ (οδηγία για την ενιαία άδεια): Η οδηγία αυτή αποσκοπεί στην απλούστευση και τον εξορθολογισμό των διαδικασιών για τη χορήγηση νόμιμων αδειών διαμονής και εργασίας σε υπηκόους τρίτων χωρών (συμπεριλαμβανομένων των μεταναστριών) στα κράτη μέλη της ΕΕ. Διασφαλίζει ότι οι μετανάστριες γυναίκες τυγχάνουν ίσης μεταχείρισης όσον αφορά τις συνθήκες εργασίας, την πρόσβαση σε κοινωνικές παροχές και την επαγγελματική κατάρτιση.
- Οδηγία 2006/54/ΕΚ (οδηγία για την ίση μεταχείριση): Η οδηγία αυτή απαγορεύει τις διακρίσεις λόγω φύλου σε σχέση με την απασχόληση, τις συνθήκες εργασίας και την πρόσβαση στην επαγγελματική κατάρτιση. Εξασφαλίζει ότι οι μετανάστριες προστατεύονται από τις διακρίσεις λόγω φύλου και έχουν ίσες ευκαιρίες στον εργασιακό χώρο.
- Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης (Συμβούλιο της Ευρώπης): Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης είναι μια συνθήκη που αποσκοπεί στην πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας. Θέτει ολοκληρωμένα πρότυπα για τα κράτη μέλη για την αντιμετώπιση της βίας λόγω φύλου και την προστασία των δικαιωμάτων των μεταναστριών, συμπεριλαμβανομένων διατάξεων για υπηρεσίες υποστήριξης, νομική προστασία και πρόσβαση στη δικαιοσύνη.
- Οδηγία 2012/29/ΕΕ (οδηγία για τα δικαιώματα των θυμάτων): Αυτή η οδηγία θεσπίζει ελάχιστα πρότυπα για τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία των θυμάτων εγκλημάτων, συμπεριλαμβανομένων των μεταναστριών που μπορεί να είναι θύματα βίας λόγω φύλου, εμπορίας ανθρώπων ή άλλων μορφών εκμετάλλευσης. Εξασφαλίζει ότι οι μετανάστριες έχουν πρόσβαση σε κατάλληλες υπηρεσίες υποστήριξης, νομική συνδρομή και αποζημίωση.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι νομοθετικές αλλαγές από μόνες τους μπορεί να μην είναι επαρκείς. Η εφαρμογή, η επιβολή και η ενεργός συνεργασία με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και τις κοινότητες των μεταναστών είναι εξίσου κρίσιμες.

Πολιτικό πλαίσιο

Η γνώση του πολιτικού πλαισίου μιας χώρας είναι υψίστης σημασίας για την αξιολόγηση των ευκαιριών και των προκλήσεων κατά την εφαρμογή των προγραμμάτων ένταξης. Το πολιτικό τοπίο επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τη διαμόρφωση και την εκτέλεση των πολιτικών που επηρεάζουν τις κοινότητες των μεταναστών. Η κατανόηση της στάσης της κυβέρνησης για τη μετανάστευση, της δέσμευσής της για κοινωνική ένταξη και της προσέγγισής της για την πολυπολιτισμικότητα βοηθά στην ανάλογη προσαρμογή των πρωτοβουλιών ένταξης. Η γνώση της πολιτικής δυναμικής δίνει τη δυνατότητα στους ενδιαφερόμενους φορείς να περιηγηθούν στα πιθανά εμπόδια, να εντοπίσουν συμμάχους και να οικοδομήσουν συνεργασίες για την επιτυχή υλοποίηση προγραμμάτων. Επιπλέον, η κατανόηση των κυρίαρχων ιδεολογιών και του δημόσιου αισθήματος γύρω από τη μετανάστευση βοηθά στη διαμόρφωση αποτελεσματικών στρατηγικών επικοινωνίας για τη συγκέντρωση υποστήριξης και την αντιμετώπιση παρανοήσεων. Λαμβάνοντας υπόψη το πολιτικό πλαίσιο, τα προγράμματα ένταξης μπορούν να σχεδιαστούν προσεκτικά και να ευθυγραμμιστούν με τις αξίες της χώρας, προωθώντας κοινωνίες χωρίς αποκλεισμούς και αυξάνοντας την πιθανότητα θετικών αποτελεσμάτων τόσο για τους μετανάστες όσο και για την κοινότητα υποδοχής.

Στην περίπτωση "*Μαζί μπορούμε*", οι εθνικές εκθέσεις υπογράμμισαν τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες (και ιδίως οι μετανάστριες) που ζουν σε αγροτικές περιοχές, όπως η πρόσβαση στην εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη, την απασχόληση και τις κοινωνικές υπηρεσίες. Επιπλέον, οι εκθέσεις αυτές παρουσίαζαν επιτυχημένες πρωτοβουλίες, προγράμματα ή πολιτικές ένταξης που είχαν θετικά αποτελέσματα. Με την εξέταση αυτών των πληροφοριών, μπορέσαμε να αποκτήσουμε μια ολοκληρωμένη κατανόηση του υφιστάμενου τοπίου, να εντοπίσουμε τα κενά και να διδαχθούμε από τις επιτυχημένες πρακτικές.

Προκλήσεις

Κοινός παρονομαστής σε όλες τις χώρες-εταίρους είναι η **βαθιά εχθρότητα απέναντι στους πρόσφυγες και τους μετανάστες**, η οποία αντανακλάται στην άνοδο της ακροδεξιάς και των λαϊκιστικών κινημάτων σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Στην Ιταλία, την Κύπρο, τη Γερμανία, την Πορτογαλία και την Αυστρία υπάρχει έντονο αντιμεταναστευτικό συναίσθημα ή πολιτική ρητορική που δημιουργεί ένα εχθρικό περιβάλλον για τις μετανάστριες και τον μεταναστευτικό πληθυσμό γενικότερα. Ας διερευνήσουμε λεπτομερώς πόσο διαφοροποιημένη είναι στην πραγματικότητα αυτή η ακροδεξιά ρητορική. Η Γερμανία ως ομοσπονδιακή δημοκρατία με 16 κράτη μέλη έχει μεγάλο αριθμό εκλογών στα κρατίδια (μερικές φορές έως και 5 ανά έτος). Οι προεκλογικές εκστρατείες δεν αντικατοπτρίζουν μόνο περιφερειακά θέματα, αλλά και θέματα εθνικού ενδιαφέροντος, όπως η μετανάστευση. Με έναν αυξανόμενο αριθμό ψηφοφόρων που τείνουν προς τα ακροδεξιά ή/και λαϊκιστικά κόμματα, άλλα κόμματα (συγκεκριμένα τα μετριοπαθή και τα φιλελεύθερα) τείνουν να προσαρμόζουν εν μέρει τουλάχιστον λαϊκιστικές απόψεις στις εκστρατείες τους για να συλλέξουν ψήφους από το δεξιό άκρο. Αυτή η εξέλιξη μπορεί επίσης να εξεταστεί στις τοπικές εκλογές και πολιτικές, ειδικά στο ανατολικό τμήμα της Γερμανίας. Στην περιοχή όπου πρόκειται να εφαρμοστεί το πρόγραμμα κατάρτισης "*Μαζί Μπορούμε*", δεν φαίνεται να υπάρχουν τέτοιες προκλήσεις μέχρι τώρα, αλλά πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι οι αρνητικές πολιτικές

αναφορές για τους μετανάστες μπορεί να έχουν αρνητικό αντίκτυπο στην επιτυχία του προγράμματος μακροπρόθεσμα.

Ομοίως, η ιταλική κυβέρνηση πέρασε πρόσφατα σε ένα δεξιό κόμμα, το οποίο έρχεται μαζί με την υιοθέτηση πιο περιοριστικών κανόνων όσον αφορά τη φροντίδα των μεταναστών στη χώρα, και αυτό θα μπορούσε να αποτελέσει εμπόδιο για την ανάπτυξη του σχεδίου. Οι νόμοι αποσκοπούν στον περιορισμό των παράνομων αποβιβάσεων στην Ιταλία, κυρίως μέσω της τιμωρίας των διακινητών με αυστηρότερες ποινές. Στην Κύπρο υπάρχει επίσης μια ορατή εχθρότητα απέναντι στην υποδοχή νέων αιτητών ασύλου, η οποία οδηγεί σε κακές πολιτικές επιλογές που αντικατοπτρίζονται στους νόμους και τις διαδικασίες. Σύμφωνα με την έκθεση της ECRJ για την Κύπρο (που δημοσιεύθηκε στις 7 Μαρτίου 2023), οι πληροφορίες σχετικά με τις υπηρεσίες, όπως η εγγραφή στο Γραφείο Εργασίας, η πρόσβαση στο ΓΕΣΥ και η παροχή ιατρικής κάρτας και η διαμονή, που παρέχονται από τις αρχές συχνά περιέχουν λάθη, π.χ. αριθμούς τηλεφώνων και ώρες λειτουργίας των δημόσιων υπηρεσιών. Μια ακόμη δυσκολία είναι ότι οι περισσότερες δημόσιες υπηρεσίες που χρειάζονται οι μετανάστες είναι όλο και περισσότερο διαθέσιμες μόνο μέσω διαδικτύου και τότε συνήθως μόνο στα ελληνικά ή στην καλύτερη περίπτωση και στα αγγλικά. Συνολικά, προκλήσεις όπως η εκμάθηση της γλώσσας, οι δημόσιες μεταφορές, οι γραφειοκρατικές διαδικασίες, οι περιορισμένες ρυθμίσεις για τη φροντίδα των παιδιών και η έλλειψη μεταφρασμένων εγγράφων είναι μερικά μόνο από τα προβλήματα που παρατηρούνται.

Το ίδιο ισχύει και για τις υπόλοιπες τρεις χώρες, την Αυστρία, την Κύπρο και την Πορτογαλία, όπου τα αντιμεταναστευτικά αισθήματα επηρεάζουν βαθιά το πολιτικό τοπίο. Μπορούν να φανούν στην άνοδο των λαϊκίστικων και ακροδεξιών πολιτικών κινημάτων. Οι ομάδες αυτές συχνά κεφαλαιοποιούν το φόβο και τη δυσαρέσκεια προς τους μετανάστες, διαμορφώνοντας τους ως απειλή για την πολιτιστική ταυτότητα και την οικονομική σταθερότητα ενός έθνους. Στον πολιτικό τους λόγο, μπορεί να υποστηρίζουν αυστηρότερες μεταναστευτικές πολιτικές, συνοριακούς ελέγχους, ακόμη και την απέλαση μεταναστών χωρίς χαρτιά. Αυτού του είδους η ρητορική όχι μόνο κινητοποιεί μια συγκεκριμένη βάση ψηφοφόρων, αλλά μπορεί επίσης να αναγκάσει τα πιο κυρίαρχα πολιτικά κόμματα να υιοθετήσουν σκληρότερες θέσεις για τη μετανάστευση για να παραμείνουν ανταγωνιστικά. Ως αποτέλεσμα, η μετανάστευση γίνεται ένα διχαστικό ζήτημα που επηρεάζει τα εκλογικά αποτελέσματα και τις πολιτικές αποφάσεις, διαμορφώνοντας τελικά την κατεύθυνση της πολιτικής μιας χώρας. Δεύτερον, τα αντιμεταναστευτικά αισθήματα.

Επιπλέον, υπάρχουν διάφορα **εμπόδια** που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες κατά την **πρόσβαση στην αγορά εργασίας**, όπως γλωσσικά εμπόδια και μεγάλες αποστάσεις από τον τόπο απασχόλησης, μερικές φορές χωρίς λογικές δημόσιες συγκοινωνίες. Στην Κύπρο, οι μετανάστες επιπλέον συχνά παραπέμπονται από τις αρχές εργασίας σε θέσεις εργασίας που είναι ακατάλληλες γι' αυτούς, για παράδειγμα λόγω έλλειψης δυνατοτήτων φροντίδας παιδιών. Εάν απορρίψουν επανειλημμένα προσφορές εργασίας, τα επιδόματά τους μπορεί να διακοπούν. Στους μετανάστες δεν δίνεται η ευκαιρία να εξηγήσουν γιατί δεν είναι σε θέση να αποδεχτούν ορισμένες προσφορές εργασίας, οπότε μπορεί να θεωρηθούν ως ηθελημένα άνεργοι με αποτέλεσμα την απώλεια των επιδομάτων, σύμφωνα με τη ΜΚΟ Caritas.

Στην Ιταλία, αυτό εκδηλώνεται με τη λεγόμενη "Lotta al Capolarato", δηλαδή την καταπολέμηση της εκμετάλλευσης των μεταναστών εργατών στον αγροτικό τομέα. Σύμφωνα με την ιταλική συνδικαλιστική συνομοσπονδία FLAICGIL, περίπου 420.000 άνθρωποι απασχολούνται παράνομα και υφίστανται εκμετάλλευση στην εντατική γεωργία σε ολόκληρη τη χώρα. Για τους εργαζόμενους, η εκμετάλλευση αυτή σημαίνει, από οικονομικής άποψης, ότι αμείβονται λιγότερο από τον νόμιμο κατώτατο μισθό, με μισθό 3,50 ευρώ ανά κιβώτιο

ντομάτας των 300 κιλών. Οι περισσότεροι από αυτούς τους εργαζόμενους είναι μετανάστες. Εάν ένας μετανάστης θέλει να κερδίσει χρήματα στην Ιταλία, οι περισσότερες θέσεις εργασίας είναι στους γεωργικούς τομείς. Για να βρουν δουλειά σε αυτόν τον τομέα, οι μετανάστες πρέπει να έρθουν σε επαφή με τους "Carogali", οι οποίοι τους στέλνουν στα χωράφια και τους ελέγχουν κατά τη διάρκεια της εργασίας τους. Οι "Καποράλι" εκμεταλλεύονται τους μετανάστες με ψεύτικα συμβόλαια και πολύ χαμηλούς μισθούς για τη σκληρή δουλειά τους. Οι συνθήκες αυτές αναγκάζουν τους μετανάστες να ζουν σε απάνθρωπες συνθήκες, κυρίως σε γκέτο. Οι κατοικίες σε αυτά τα γκέτο είναι συχνά φτιαγμένες από ανακυκλωμένα υλικά ή βρίσκονται σε εγκαταλελειμμένα σπίτια. Οι δομές αυτές είναι εντελώς ανθυγιεινές και φιλοξενούν έως και 3.000 άτομα το καλοκαίρι. Αυτή η εκμετάλλευση καθιστά πολύ δύσκολη την ενσωμάτωση των μεταναστών στη χώρα υποδοχής και την κοινωνία της.

Στην Κύπρο, μια αξιοσημείωτη πρόκληση είναι ότι η πρόσβαση στην εκπαίδευση είναι πιο δύσκολη και περίπλοκη για τους ενήλικες μετανάστες. Παρόλο που τα Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων, τα οποία λειτουργούν υπό την αιγίδα του ΥΠΕΠΘ, προσφέρουν απογευματινά μαθήματα για την εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας, η πρόσβαση στην εξασφάλιση μιας θέσης για τα μαθήματα αυτά είναι δύσκολη. Αυτό οφείλεται στην έλλειψη πληροφόρησης, στους περιορισμούς των δυνατοτήτων, στην έλλειψη στην προμήθεια μεταφρασμένων εγγράφων, καθώς και στις αυστηρές γραφειοκρατικές διαδικασίες, γεγονός που αποθαρρύνει τους μετανάστες να συμμετάσχουν. Επίσης, η πρόσβαση σε ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι περιορισμένη για τους μετανάστες, ειδικά για εκείνους που θα ήθελαν να συνεχίσουν τις σπουδές τους, καθώς χρειάζονται τους απαραίτητους πόρους για την επιδότηση των διδασκτρων τους για τα ιδιωτικά πανεπιστήμια και τα δημόσια πανεπιστήμια απαιτούν την ελληνική ως ξένη γλώσσα ως προϋπόθεση για την είσοδο. Τα προβλήματα είναι πιο εμφανή μεταξύ των αιτούντων και των δικαιούχων διεθνούς προστασίας που διαθέτουν ήδη ακαδημαϊκά προσόντα ή που αναγκάστηκαν να διακόψουν τις σπουδές τους. Οι διαδικασίες για την αναγνώριση των πτυχίων τους και άλλων εκπαιδευτικών δεξιοτήτων και προσόντων, είναι πολύ δύσκολες και ορισμένα πτυχία ή προσόντα δεν αναγνωρίζονται από το κράτος.

Ευκαιρίες

Ένα σημαντικό στοιχείο που προωθεί τις ευκαιρίες για τους μετανάστες είναι η απλούστευση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας και των διαδικασιών απασχόλησης. Όσον αφορά τις οικονομικές πολιτικές στη Γερμανία, ασκείται μεγάλη πίεση στους πολιτικούς φορείς να διευρύνουν τις ευκαιρίες εισόδου των μεταναστών στην αγορά εργασίας, ώστε να καλυφθούν οι επείγουσες ανάγκες σε εργατικό δυναμικό τόσο των ΜΜΕ όσο και των μεγάλων βιομηχανιών. Εκτός από την ανάγκη επίλυσης μακροπρόθεσμων εκκρεμών ζητημάτων διαμονής, το προαναφερθέν "δικαίωμα ευκαιρίας διαμονής" αποτελεί εν μέρει πολιτική παραχώρηση σε αυτές τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Ομοίως, στην Κύπρο από το 2021 εφαρμόζονται απλουστευμένες διαδικασίες απασχόλησης, καθώς ο Υπουργός Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων ανακοίνωσε με διάταγμα ότι οι εργοδότες μπορούν να προσλαμβάνουν άμεσα αιτούντες άσυλο, υποβάλλοντας απλώς μια δήλωση προσωρινής απασχόλησης, ενώ στην Ιταλία θεσπίστηκε μέτρο για την απλούστευση και επιτάχυνση των διαδικασιών έκδοσης άδειας εργασίας (η οποία μπορεί να χορηγηθεί "σε κάθε περίπτωση εάν οι πληροφορίες για τα εμπόδια δεν έχουν αποκτηθεί από το αστυνομικό τμήμα" εντός των 60 ημερών που προβλέπονται από το άρθρο 22 του νομοθετικού διατάγματος 286/1998).

Παρομοίως, στην Πορτογαλία το 2022, το πορτογαλικό κοινοβούλιο ενέκρινε τις τροποποιήσεις που προτάθηκαν για τον νόμο 23/2007 (κοινώς γνωστό ως νόμος για τους αλλοδαπούς υπηκόους) λόγω εντατικών εργασιών σε όλους τους κυβερνητικούς τομείς. Όποιος σκοπεύει να εισέλθει στην εθνική επικράτεια για να αναζητήσει εργασία έχει πλέον πρόσβαση σε μια νέα, εξειδικευμένη θεώρηση. Η θεώρηση αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο στο έδαφος της χώρας και ισχύει για 120 ημέρες μέχρι να λήξει. Η θεώρηση δίνει το δικαίωμα να ζητηθεί άδεια διαμονής όταν έχει δημιουργηθεί και επισημοποιηθεί εργασιακή σχέση κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, με σκοπό τον εξορθολογισμό των διαδικασιών. Η θεώρηση περιλαμβάνει τον προγραμματισμό της χορήγησης της άδειας διαμονής με τις απαιτούμενες υπηρεσίες, εντός των 120 ημερών ισχύος της θεώρησης.

Σε όλες τις χώρες, τη Γερμανία, την Πορτογαλία, την Αυστρία, την Κύπρο και την Ιταλία, οι αλλαγές στις διαδικασίες απασχόλησης και αγοράς εργασίας για τους μετανάστες είναι ζωτικής σημασίας για την προώθηση τόσο της κοινωνικής ενσωμάτωσης όσο και της οικονομικής ευημερίας στις χώρες υποδοχής. Πρώτον, η εξασφάλιση δίκαιης και ισότιμης πρόσβασης των μεταναστών στην αγορά εργασίας προάγει την κοινωνική συνοχή. Όταν οι μετανάστες έχουν την ευκαιρία να εργαστούν και να συνεισφέρουν στην κοινωνία υποδοχής τους, είναι πιο πιθανό να ενσωματωθούν επιτυχώς, να δημιουργήσουν δεσμούς και να συμμετάσχουν στην κοινότητα. Αυτό, με τη σειρά του, μπορεί να μειώσει τον κίνδυνο κοινωνικής απομόνωσης, διακρίσεων και περιθωριοποίησης, ενισχύοντας τελικά τον ιστό της κοινωνίας στο σύνολό της. Όταν οι μετανάστες αντιμετωπίζονται με σεβασμό και έχουν πρόσβαση σε αξιοπρεπείς ευκαιρίες απασχόλησης, αυτό στέλνει ένα ισχυρό μήνυμα ενσωμάτωσης και ισότητας.

Δεύτερον, από οικονομική άποψη, η προσαρμογή των διαδικασιών της αγοράς εργασίας για τους μετανάστες μπορεί να αποτελέσει στρατηγική κίνηση. Οι μετανάστες φέρνουν συχνά ποικίλες δεξιότητες και προθυμία να εργαστούν σε τομείς όπου υπάρχει έλλειψη εργατικού δυναμικού, όπως η υγειονομική περίθαλψη, η γεωργία και η φιλοξενία. Η αξιοποίηση αυτού του δυναμικού μπορεί να αμβλύνει τις ανισορροπίες στην αγορά εργασίας, να ενισχύσει την παραγωγικότητα και να στηρίξει την οικονομική ανάπτυξη. Επιπλέον, η συμβολή των μεταναστών στην οικονομία μέσω των φόρων και των καταναλωτικών δαπανών μπορεί να έχει θετικό αντίκτυπο στα δημόσια οικονομικά και στις τοπικές επιχειρήσεις. Συνεπώς, η εξασφάλιση ευκαιριών για τους μετανάστες στην αγορά εργασίας δεν είναι μόνο θέμα ανθρωπιστικού ενδιαφέροντος, αλλά και ουσιαστικός μοχλός για τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη.

Κοινωνικό πλαίσιο

Η κατανόηση του κοινωνικού πλαισίου είναι υψίστης σημασίας κατά την εφαρμογή προγραμμάτων κατάρτισης με στόχο την ένταξη των μεταναστών. Οι μετανάστες συχνά φτάνουν σε μια νέα χώρα ή κοινότητα με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο, γλώσσες και εμπειρίες. Το κοινωνικό πλαίσιο παρέχει κρίσιμες πληροφορίες για τις μοναδικές προκλήσεις που μπορεί να αντιμετωπίζουν, όπως οι διακρίσεις, τα γλωσσικά εμπόδια και η περιορισμένη πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες. Κατανοώντας το κοινωνικό πλαίσιο, μπορούμε να προσαρμόσουμε την εκπαίδευσή μας για την ένταξη ώστε να αντιμετωπίσουμε αυτές τις συγκεκριμένες προκλήσεις. Για παράδειγμα, σε μια κοινότητα με ιστορικό ξενοφοβίας, τα προγράμματα κατάρτισης μπορούν να επικεντρωθούν στην προώθηση της ανεκτικότητας και της πολιτισμικής κατανόησης, ενώ σε περιοχές με μεγάλη γλωσσική ποικιλομορφία μπορεί να υπερισχύσει η κατάρτιση γλωσσικής επάρκειας. Χωρίς αυτή την επίγνωση του πλαισίου, οι προσπάθειες ένταξης κινδυνεύουν να είναι μονοσήμαντες, πράγμα που μπορεί να είναι αναποτελεσματικό ή ακόμη και αντιπαραγωγικό.

Προκλήσεις

Μία από τις σημαντικότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν γενικά οι μετανάστες στις χώρες υποδοχής είναι ο **ρατσισμός, οι διακρίσεις και η κοινωνική απομόνωση**. Για παράδειγμα, στην περίπτωση της Γερμανίας, ο ρατσισμός και οι διακρίσεις εμποδίζουν τους ανθρώπους να αναπτυχθούν ατομικά και να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητές τους. Ο ρατσισμός και οι διακρίσεις υπονομεύουν τη συνοχή, απαξιώνουν τους ανθρώπους, απειλούν την ασφάλειά τους καθώς και την αίσθηση του να ανήκουν και έτσι έρχονται σε αντίθεση με την ιδέα μιας ισότιμης και ποικιλόμορφης κοινωνίας, όπως ορίζεται στον Βασικό Νόμο. Στον τομέα της εκπαίδευσης όπου περιλαμβάνεται το σχέδιο "Μαζί Μπορούμε", οι διακρίσεις λαμβάνουν χώρα κυρίως με βάση την καταγωγή, π.χ. κατά τη διαδικασία επιλογής των υποψηφίων, λόγω της αποδιδόμενης καταγωγής από χώρες διαφορετικές από τη χώρα υποδοχής, π.χ. Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική ή Τουρκία. Σύμφωνα με αναφορές, γυναίκες με μαντίλες και ονόματα που έγραφαν τουρκικά έπρεπε να υποβάλουν αίτηση τεσσαρισήμισι φορές συχνότερα από γυναίκες με τα ίδια προσόντα, με τυπικά γερμανικά ονόματα και χωρίς μαντίλες, προκειμένου να κληθούν σε συνέντευξη. Για θέσεις εργασίας με πιο υψηλά προσόντα, έπρεπε μάλιστα να υποβάλουν αίτηση σχεδόν οκτώ φορές πιο συχνά. Ομοίως, άλλες μελέτες, για παράδειγμα του Κέντρου Ερευνών Κοινωνικών Επιστημών του Βερολίνου (WZB), δείχνουν ότι οι άνθρωποι μουσουλμανικής πίστης και οι μαύροι έχουν σημαντικά υψηλότερο κίνδυνο διακρίσεων και βρίσκονται σε σημαντικά μειονεκτική θέση όταν υποβάλλουν αίτηση για εργασία.

Ομοίως, στην Αυστρία, οι μετανάστριες αντιμετωπίζουν συχνά διακρίσεις που έχουν τις ρίζες τους στην καταγωγή, το φύλο και τη γονική τους κατάσταση, γεγονός που οδηγεί σε άνιση μεταχείριση σε πολλούς τομείς, όπως η αγορά εργασίας, η εκπαίδευση, η υγεία και η στέγαση. Αυτές οι πρακτικές διακρίσεων εμποδίζουν την επιτυχή ένταξή τους στην κοινωνία και παρεμποδίζουν την πρόσβασή τους σε ίσες ευκαιρίες. Οι πατριαρχικές δομές και οι ειδικό ρόλοι των δύο φύλων περιορίζουν τον αυτοπροσδιορισμό των γυναικών, επιβάλλουν πολλαπλά βάρη που σχετίζονται με το νοικοκυριό, την οικογένεια και την εκπαίδευση/εργασία και αυξάνουν τον κίνδυνο βίας. Το ίδιο ισχύει και για την Ιταλία, όπου οι μετανάστριες ζουν σε ένα δύσκολο κοινωνικό πλαίσιο. Η εύρεση εργασίας και η ενσωμάτωση στην κοινωνία δεν είναι καθόλου εύκολη γι' αυτές. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Istat - το 2019, το 40,6% των αλλοδαπών γυναικών ηλικίας 15 έως 29 ετών δεν εργάζονται ούτε σπουδάζουν (η λεγόμενη κατάσταση Neet), σε σύγκριση με το 22,3% των Ιταλών συνομηλίκων τους. Μόνο το 52% των μεταναστριών που ερωτήθηκαν έχουν αμειβόμενη εργασία σε σύγκριση με το 73% των μεταναστών ανδρών. Οι μετανάστριες έχουν υψηλότερη εκπαίδευση από τους μετανάστες άνδρες, γεγονός που θα έπρεπε να αντισταθμίζει τη μικρότερη εργασιακή εμπειρία. Ωστόσο, εκτιμάται ότι πάνω από το 97% του μισθολογικού χάσματος (το οποίο ανέρχεται σε "μόνο" 7,4%) οφείλεται στις διακρίσεις λόγω φύλου μεταξύ των μεταναστών, ελλείψει των οποίων οι γυναίκες θα έπρεπε να κερδίζουν σχεδόν τα ίδια με τους άνδρες.

Αυτό είναι εξίσου ορατό στη Γερμανία, όπου η κοινωνική απομόνωση είναι εμφανής στις αγροτικές περιοχές με περιορισμένες ευκαιρίες σύνδεσης με άλλους. Στους νομούς Diepholz και Nienburg, όπου το έργο πρόκειται να εφαρμοστεί τοπικά στη Γερμανία, πολλές οικογένειες μεταναστών που ήρθαν ως πρόσφυγες έχουν τοποθετηθεί σε μικρά χωριά ή πρώην αγροτικές που εκτός από τα σχολικά λεωφορεία, συχνά στερούνται κατάλληλων ευκαιριών για δημόσιες

συγκοινωνίες. Αυτό επηρεάζει ιδιαίτερα τις μετανάστριες με οικογενειακές υποχρεώσεις (νοικοκυριό, φροντίδα παιδιών). Εκτός από τους συζύγους τους, οι οποίοι μπορεί να έχουν την ευκαιρία να εργαστούν, οι γυναίκες συχνά μένουν στο σπίτι με πολύ λίγες κοινωνικές επαφές, λιγότερες ευκαιρίες εκμάθησης της γερμανικής γλώσσας και πολύ περιορισμένη πρόσβαση στην κοινωνία υποδοχής και στις κοινωνικές υπηρεσίες.

Το ίδιο ισχύει και για την Κύπρο και την Πορτογαλία, όπου η κοινωνική απομόνωση των μεταναστριών έχει συχνά ως αποτέλεσμα την έλλειψη κοινωνικών δικτύων και συστημάτων υποστήριξης. Οι μετανάστριες συχνά δυσκολεύονται να δημιουργήσουν νέες σχέσεις λόγω πολιτισμικών διαφορών ή διακρίσεων. Αυτή η απομόνωση μπορεί να είναι ιδιαίτερα έντονη για όσες είναι πρόσφυγες ή αιτούσες άσυλο, καθώς συχνά αντιμετωπίζουν πρόσθετες προκλήσεις που σχετίζονται με το νομικό καθεστώς και την αβεβαιότητα για το μέλλον τους. Χωρίς ένα υποστηρικτικό κοινωνικό δίκτυο, οι γυναίκες αυτές βιώνουν συναισθηματική δυσφορία, κατάθλιψη και αίσθημα αδυναμίας. Η αντιμετώπιση της κοινωνικής απομόνωσης των μεταναστριών απαιτεί μια πολύπλευρη προσέγγιση που περιλαμβάνει γλωσσική υποστήριξη, προγράμματα ένταξης στην κοινότητα και προσπάθειες για την καταπολέμηση των διακρίσεων και της ξеноφοβίας.

Στην Κύπρο η κατάσταση είναι οξυμένη λόγω της έλλειψης συντονισμένης δράσης. Στην Κύπρο, το μοντέλο μετανάστευσης ήταν κυρίαρχα αποσχιστικό, προβλέποντας μικρή διαπολιτισμική αλληλεπίδραση μεταξύ των κοινοτήτων, ενώ ταυτόχρονα ευνοούσε την αφομοίωση όπου η επαφή ήταν αναπόφευκτη. Δεν υπάρχουν επίσημες κυβερνητικές στρατηγικές ή μηχανισμοί για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης. Όσον αφορά την πρόσβαση σε υπηρεσίες και τον αυτοπροσανατολισμό, οι νεοαφιχθείσες ομάδες μεταναστών αντιμετωπίζουν συνήθως προβλήματα που με τον καιρό ελαχιστοποιούν την πιθανότητα ουσιαστικής αλληλεπίδρασης με τις κοινωνίες υποδοχής τους. Επιπλέον, δεν υπάρχουν επίσημοι μηχανισμοί για την υποδοχή των μεταναστών στην κοινότητα. Τέτοιες δράσεις πραγματοποιούνται συνήθως από μη κυβερνητικές οργανώσεις μέσω συγχρηματοδοτούμενων από την ΕΕ προγραμμάτων και μέσω δικών τους διατάξεων.

Ευκαιρίες

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, ένα από τα πιο σημαντικά στοιχεία που υποστηρίζουν την ένταξη των μεταναστών είναι η **υποστήριξη που προέρχεται από την κοινότητα ή/και την κοινωνία των πολιτών**. Στη Γερμανία, πολλοί εθελοντές δεσμεύονται για τους πρόσφυγες και τους μετανάστες στην κοινότητα ή τη γειτονιά τους. Δίνουν το πρόσωπο της "κοουλτούρας υποδοχής", δίνουν ελπίδα και εμπιστοσύνη, δημιουργούν καθημερινότητα και βοηθούν τους πρόσφυγες και τους μετανάστες στην καθημερινή τους άφιξη. Οι εθελοντές εμπλέκονται με πολλούς τρόπους και συμβάλλουν στη διαμόρφωση της κατάστασης επί τόπου. Οι εθελοντές αμφισβητούν τις γραφειοκρατικές διαδικασίες και συμμετέχουν. Αυτό τους καθιστά απαραίτητο λόμπι για τους πρόσφυγες και τους μετανάστες. Η υποστήριξη από τους εθελοντές - κυρίως οργανωμένους σε τοπικό επίπεδο, με τη βοήθεια οργανώσεων-ομπρέλες, όπως ιδρύματα κοινωνικής πρόνοιας, εκκλησίες, γραφεία εθελοντισμού, συμβούλια προσφύγων ή τοπικοί δήμοι, αποτέλεσε βασικό παράγοντα για την επιτυχή ένταξη περισσότερων από 900.000 προσφύγων τα έτη 2015-2016 και 1,3 εκατομμυρίων προσφύγων από την Ουκρανία το 2022 στη Γερμανία. Για την επιτυχή υλοποίηση του έργου, θα είναι χρήσιμη η αξιοποίηση των αντίστοιχων τοπικών δικτύων εθελοντών, π.χ. σε ομάδες εστίασης.

Ομοίως, στην Πορτογαλία υπάρχει έντονη παρουσία ΜΚΟ και ομάδων εθελοντών. Οι ενώσεις μεταναστών είναι προνομιακοί χώροι για τη διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων και εκδηλώσεων κοινωνικής ένταξης, στις οποίες οι μετανάστες δεν είναι απλώς αποδέκτες, αλλά φορείς υπεράσπισης των δικαιωμάτων τους και προώθησης των συνθηκών κοινωνικής πρόνοιας.

Συνολικά, σε όλη τη χώρα, υπάρχουν περισσότερες από εκατό ενώσεις μεταναστών που εκπροσωπούν διαφορετικές χώρες προέλευσης: Πρίνσιπε, Ουκρανία, Μολδαβία, Ρουμανία, Ρωσία, Κίνα, μεταξύ άλλων. Το πορτογαλικό κράτος παρέχει στήριξη σε αυτές τις ενώσεις, συγκεκριμένα μέσω τεχνικής και οικονομικής βοήθειας για την ανάπτυξη προγραμμάτων, σχεδίων και δράσεων που εμπίπτουν στους στόχους του προγράμματος στήριξης των ενώσεων μεταναστών. Επιπλέον, η δημιουργία των APROXIMA COMMUNITIES, MEERU APROXIMA επιδιώκει να σπάσει την κοινωνική απομόνωση που βιώνουν τα νοικοκυριά των μεταναστών, των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο. Με την επιστράτευση εθελοντών, τονώνει τις κοινοτικές δραστηριότητες, ένα σύστημα παρακολούθησης της εγγύτητας και τη διαπολιτισμική ευαισθητοποίηση, δημιουργώντας πραγματικούς δεσμούς αγάπης και ανήκειν.

Και πάλι, στην Κύπρο, οι προσπάθειες των φορέων της κοινωνίας των πολιτών για τη στήριξη των αιτούντων άσυλο και άλλων μεταναστών έχουν γίνει ακόμη πιο απαραίτητες. Οι υπηρεσίες προσανατολισμού και οι πρακτικές υπηρεσίες που τους προσφέρονται, για παράδειγμα, από τα κέντρα πληροφόρησης μεταναστών MiHub έχουν γίνει ζωτικής σημασίας για τους μετανάστες, όπως και αυτές που προσφέρει η Caritas Κύπρου. Οι υπηρεσίες προσανατολισμού αφορούν συνήθως την εγγραφή στο Γραφείο Εργασίας, την πρόσβαση σε κάρτα ασφάλισης υγείας και στέγασης, καθώς και την προετοιμασία βιογραφικών σημειωμάτων για την τοπική αγορά εργασίας, τα οποία, εκτός από τη γνώση των διαδικασιών, απαιτούν γλωσσικές δεξιότητες που δεν διαθέτουν οι περισσότεροι αιτούντες άσυλο. Επιπλέον, στην Αυστρία, τη Γερμανία και την Κύπρο ορισμένοι δήμοι και μικρότερες αγροτικές κοινότητες έχουν προσπαθήσει να δημιουργήσουν δίκτυα συνεργασίας και διαύλους επικοινωνίας μεταξύ της τοπικής κοινωνίας και των μεταναστών, οι οποίοι θα είναι χρήσιμοι για τους στόχους του προγράμματος "Μαζί Μπορούμε". Οι δήμοι στην Πορτογαλία, στο πλαίσιο του CLAIMs (Τοπικό Κέντρο Υποστήριξης για την Ένταξη των Μεταναστών), έχουν δημιουργήσει γραφεία/χώρους υποδοχής, πληροφόρησης και υποστήριξης, των οποίων αποστολή είναι να υποστηρίζουν ολόκληρη τη διαδικασία υποδοχής και ένταξης των μεταναστών, να συνεργάζονται με τις διάφορες τοπικές δομές και να προωθούν τη διαπολιτισμικότητα σε τοπικό επίπεδο.

Στην Ιταλία, εδώ και χρόνια, μεγάλος αριθμός μεταναστών φιλοξενείται και ενσωματώνεται στην ιταλική κοινωνία. Για το λόγο αυτό, το ιταλικό κοινωνικό πλαίσιο προσφέρει ευκαιρίες για ένταξη σε διάφορα επίπεδα, και αυτό θα μπορούσε σίγουρα να προωθήσει την υλοποίηση του σχεδίου. Στην Ιταλία, υπάρχουν αρκετά κέντρα κατάρτισης που προσφέρουν υποστήριξη στις μετανάστριες στην εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση. Τα κέντρα αυτά επικεντρώνονται στην παροχή γλωσσικών δεξιοτήτων, επαγγελματικών δεξιοτήτων και ολοκληρωμένης υποστήριξης για την προώθηση της κοινωνικοεπαγγελματικής ένταξης των μεταναστριών. Μερικά από τα γνωστά κέντρα κατάρτισης είναι τα εξής: - Τα κέντρα κατάρτισης που λειτουργούν σε όλη τη χώρα: 1) CTPs - Μόνιμα εδαφικά κέντρα: Τα CTPs είναι εγκαταστάσεις κατάρτισης που υπάρχουν σε πολλές ιταλικές πόλεις. Προσφέρουν μαθήματα επαγγελματικής κατάρτισης για διάφορους τομείς, συμπεριλαμβανομένων ειδικών μαθημάτων για μετανάστριες. Τα μαθήματα μπορεί να αφορούν, για παράδειγμα, την ιταλική

γλώσσα, τον αλφαριθμητισμό, την εύρεση εργασίας, τη δημιουργία επιχειρήσεων και πολλά άλλα. 2) CPIA - Centri Provinciali per l'Istruzione degli Adulti: Τα CPIA είναι κέντρα αφιερωμένα στην εκπαίδευση ενηλίκων, συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών. Προσφέρουν μαθήματα αλφαριθμητισμού, μαθήματα ιταλικής γλώσσας, προσόντα και μαθήματα απολυτηρίου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για ενήλικες. Ορισμένα CPIA μπορεί να παρέχουν ειδικά προγράμματα για τις μετανάστριες. 3) Ενώσεις και ΜΚΟ: Πολυάριθμες ενώσεις και ΜΚΟ στην Ιταλία ασχολούνται με τη βοήθεια και την κατάρτιση των μεταναστριών. Για παράδειγμα, το πρόγραμμα "Ένταξη των γυναικών" της Caritas Italiana προσφέρει ειδική κατάρτιση για μετανάστριες, συμπεριλαμβανομένων μαθημάτων γλώσσας, επαγγελματικής κατάρτισης και υποστήριξης για την τοποθέτηση σε θέσεις εργασίας. 4) Τοπικά προγράμματα: Σε πολλές ιταλικές πόλεις υπάρχουν τοπικά έργα και πρωτοβουλίες που επικεντρώνονται στην ενδυνάμωση και την ένταξη των μεταναστριών μέσω της κατάρτισης. Τα έργα αυτά μπορεί να διοικούνται από τοπικές αρχές, κοινωνικούς συνεταιρισμούς ή μη κυβερνητικές οργανώσεις.

Μια άλλη σημαντική ευκαιρία που θα μπορούσε να ενισχύσει τη συμμετοχή των μεταναστριών στο έργο είναι η **ενίσχυση των δημόσιων μεταφορών**, όπως εκδηλώνεται κυρίως στη Γερμανία και την Πορτογαλία. Ειδικότερα, στη Γερμανία, το Deutschlandticket (εν συντομία D-Ticket) είναι ένα μηνιαίο εισιτήριο ή εισιτήριο διαρκείας για τις τοπικές δημόσιες συγκοινωνίες που ισχύει σε όλη τη Γερμανία. Διατίθεται μόνο ως μηνιαία συνδρομή και κοστίζει 49 ευρώ το μήνα στη γενική έκδοση επί του παρόντος. Το μόνιμο σχεδιασμένο εισιτήριο εισήχθη την 1η Μαΐου 2023. Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση και οι κυβερνήσεις των κρατιδίων συμβάλλουν στη χρηματοδότηση, φέρουν 3 δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως ως αποζημίωση ζημιών για τις εταιρείες μεταφορών. Το εισιτήριο D-Ticket μπορεί να είναι χρήσιμο για πολλές μετανάστριες να επισκέπτονται συγγενείς σε άλλα μέρη της χώρας με χαμηλό κόστος. Όπου υπάρχουν επιλογές δημόσιων μεταφορών, μπορεί να διευκολύνει την πρόσβαση στην εκπαίδευση και την απασχόληση, την υγειονομική περίθαλψη και την κοινωνική ζωή. Σε πολλά μέρη, το εισιτήριο προσφέρεται ως κοινωνικό εισιτήριο ή εισιτήριο εργασίας σε ακόμη χαμηλότερες τιμές. Στην Πορτογαλία, το Social+ Pass, που διατίθεται στις μητροπολιτικές περιοχές της Λισαβόνας και του Πόρτο, απευθύνεται σε άτομα με χαμηλά εισοδήματα. Η έκπτωση που εφαρμόζεται είναι 50% για όσους λαμβάνουν το κοινωνικό εισόδημα ένταξης ή το επίδομα αλληλεγγύης για τους ηλικιωμένους. Οι μηνιαίες κάρτες στις μητροπολιτικές περιοχές της Λισαβόνας και του Πόρτο είναι φθηνότερες αν αγοραστούν ως οικογένεια. Τόσο το Navegante Família (Λισαβόνα) όσο και το Andante Família (Πόρτο), επιτρέπουν σε κάθε νοικοκυριό να πληρώσει το πολύ το ισοδύναμο δύο ατομικών καρτών.

Ηθικό πλαίσιο

Η κατανόηση του ηθικού πλαισίου μιας κοινότητας είναι υψίστης σημασίας πριν από την εφαρμογή της κατάρτισης για την ένταξη των μεταναστών. Η επίγνωση αυτή περιλαμβάνει μια βαθιά εκτίμηση των πολιτιστικών, κοινωνικών και ηθικών αξιών που διαμορφώνουν την ταυτότητα της κοινότητας. Χωρίς αυτή τη θεμελιώδη γνώση, οι προσπάθειες ένταξης των μεταναστών μπορεί ακούσια να διαιωνίσουν προκαταλήψεις, να ενισχύσουν στερεότυπα ή ακόμη και να προκαλέσουν βλάβη. Για παράδειγμα, αυτό που μπορεί να θεωρηθεί μια καλοπροαίρετη ενότητα κατάρτισης σε μια κοινότητα μπορεί να είναι βαθιά προσβλητικό σε μια άλλη κοινότητα λόγω των διαφορών στους πολιτιστικούς κανόνες και τις αξίες. Έτσι, η αναγνώριση των ηθικών αποχρώσεων εντός μιας κοινότητας διασφαλίζει ότι οι πρωτοβουλίες ένταξης δεν είναι μόνο αποτελεσματικές αλλά και ότι σέβονται τους ανθρώπους που στοχεύουν να εξυπηρετήσουν.

Επιπλέον, η ηθική κατανόηση του πλαισίου της κοινότητας υπογραμμίζει τη σημασία της προώθησης γνήσιων δεσμών και εμπιστοσύνης. Όταν οι οργανισμοί ή τα ιδρύματα αφιερώνουν χρόνο για να εκτιμήσουν τις ηθικές ιδιαιτερότητες μιας κοινότητας, σηματοδοτούν τη δέσμευσή τους να σέβονται τις αξίες και τις παραδόσεις της. Αυτό, με τη σειρά του, μπορεί να οδηγήσει σε ισχυρότερες συνεργασίες, αυξημένη συνεργασία και πιο επιτυχημένες προσπάθειες ένταξης. Τελικά, η επίγνωση του ηθικού πλαισίου χρησιμεύει ως ηθική πυξίδα, καθοδηγώντας την ανάπτυξη και την εφαρμογή της κατάρτισης για την ένταξη των μεταναστών που προωθεί όχι απλώς την ανοχή, αλλά την πραγματική αποδοχή και τη συνεργασία εντός της κοινότητας. Ας συζητήσουμε, λοιπόν, τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που φέρνουν στο προσκήνιο οι πέντε χώρες-εταίροι για την επιτυχή υλοποίηση του προγράμματος κατάρτισης "Μαζί Μπορούμε".

Προκλήσεις

Η πιο δύσκολη κατάσταση που αντιμετωπίζουν όλες οι χώρες σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό είναι αυτή των **πρακτικών αποκλεισμού**, οι οποίες είναι εξαιρετικά πολύπλευρες και μπορούν να πάρουν τη μορφή της ενίσχυσης στερεοτύπων, προκαταλήψεων, πατριαρχικών δομών, επανεθνικοποίησης, πολιτισμικής αναλγησίας κ.λπ. Στην Κύπρο, είναι αρκετά δύσκολη η διαχείριση της ενίσχυσης των στερεοτύπων που υπάρχει σε όλους τους τομείς της κοινωνίας. Πολλές υπηρεσίες και θεσμοί συχνά ενισχύουν στερεότυπα ή διαιωνίζουν προκαταλήψεις κατά των μεταναστών, και αυτό συμβάλλει στην περιθωριοποίησή τους και εμποδίζει την ένταξή τους στην κοινότητα. Επομένως, είναι σημαντικό να αμφισβητηθούν και να αντιμετωπιστούν τυχόν σιωπηρές προκαταλήψεις που μπορεί να υπάρχουν στο περιεχόμενο ή την υλοποίηση του προγράμματος. Αυτό που έχουμε κωδικοποιήσει ως πρακτικές αποκλεισμού, όπως ο συμβολισμός, η μη ισορροπημένη δυναμική εξουσίας, η έλλειψη κοινής λήψης αποφάσεων και η ανισότητα ευκαιριών, έχουν τις ρίζες τους σε βαθιά ριζωμένες προκαταλήψεις, στερεότυπα και πολιτισμικές νόρμες που μπορούν να περιθωριοποιήσουν και να κάνουν διακρίσεις εις βάρος των μεταναστών, κάνοντάς τους να αισθάνονται παρείσακτες στις κοινότητες υποδοχής τους. Ο ηθικός αποκλεισμός εκδηλώνεται μέσω προκατειλημμένων στάσεων, συμπεριφορών που εισάγουν διακρίσεις και άνισης πρόσβασης σε ευκαιρίες, όπως η απασχόληση, η εκπαίδευση και η υγειονομική περίθαλψη. Επεκτείνεται επίσης στην πολιτισμική αναλγησία, όπου οι αξίες και οι παραδόσεις των μεταναστών αγνοούνται ή απορρίπτονται. Αυτές οι αποκλειστικές ηθικές πρακτικές όχι μόνο εμποδίζουν την κοινωνική και οικονομική

ενδυνάμωση των μεταναστριών, αλλά διαιωνίζουν επίσης την ανισότητα και υπονομεύουν τις αρχές της συμμετοχικότητας, της ποικιλομορφίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που θα πρέπει να στηρίζουν κάθε δίκαιη και ισότιμη κοινωνία. Η αντιμετώπιση αυτών των ηθικών εμποδίων είναι απαραίτητη για την προώθηση ενός πιο περιεκτικού και φιλόξενου περιβάλλοντος όπου οι μετανάστριες μπορούν να συμμετέχουν πλήρως και να συνεισφέρουν στις νέες τους κοινότητες.

Στην Ιταλία και την Πορτογαλία, η πολιτισμική ευαισθησία θα μπορούσε να βελτιωθεί και πρέπει να το λάβουμε υπόψη μας αν θέλουμε να διαμορφώσουμε ένα πρόγραμμα κατάρτισης που θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες των μεταναστριών. Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε και να σεβαστούμε τις διαφορετικές πολιτισμικές πτυχές των συμμετεχόντων, λαμβάνοντας υπόψη τις εμπειρίες και το πολιτισμικό τους υπόβαθρο. Η αποτυχία κατανόησης και σεβασμού των πολιτισμικών διαφορών μπορεί να οδηγήσει σε παρεξηγήσεις, συγκρούσεις και διακρίσεις, οι οποίες μπορεί να επηρεάσουν αρνητικά τη διαδικασία ένταξης.

Στη Γερμανία, είναι προφανές ότι η επανεθνικοποίηση αποτελεί εμπόδιο για την ένταξη. Συχνά, οι αντιληπτές διακρίσεις οδηγούν τα άτομα να ταυτιστούν πιο έντονα με τη δική τους ομάδα που υφίσταται διακρίσεις, η οποία τίθεται σε καλύτερο φως από μια νέα σύγκριση με άλλες ομάδες. Αυτή η επανεκτίμηση των χαρακτηριστικών της δικής τους ομάδας εξασφαλίζει μια θετική κοινωνική ταυτότητα. Η επανεθνικοποίηση, δηλαδή η αναφορά σε μια φανταστική δική τους ομάδα, είναι μια ιδιαίτερα κατάλληλη στρατηγική για τους μετανάστες που είναι θύματα διακρίσεων για να προστατεύσουν την αυτοεκτίμησή τους. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε νέα εμπόδια για την ένταξη, καθώς το άτομο μπορεί να τείνει να αποφεύγει την επαφή με άτομα που εκπροσωπούν την "άλλη" ομάδα.

Στην Αυστρία, οι ηθικές εκτιμήσεις έχουν τις ρίζες τους στην ανάγκη για μια κοινωνία χωρίς κοινωνικούς αποκλεισμούς και διακρίσεις. Οι μετανάστριες στην Αυστρία αντιμετωπίζουν υψηλότερα επίπεδα διακρίσεων, με άνιση μεταχείριση σε διάφορους τομείς, όπως η αγορά εργασίας, η εκπαίδευση, η υγεία και η στέγαση. Οι διακρίσεις αυτές εμποδίζουν τη διαδικασία ένταξής τους και υπονομεύουν τις ευκαιρίες τους για κοινωνική και οικονομική ένταξη. Επιπλέον, οι στρατηγικές και τα μέτρα για την προώθηση της ισότητας των φύλων αποτελούν βασικά στοιχεία της εθνικής πολιτικής ένταξης στην Αυστρία. Η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου ενσωματώνεται σε όλα τα μέτρα πολιτικής, διασφαλίζοντας ότι οι διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών λαμβάνονται συστηματικά υπόψη. Η τήρηση των ηθικών αρχών, συμπεριλαμβανομένων των ίσων δικαιωμάτων και της απαγόρευσης των διακρίσεων, είναι ζωτικής σημασίας για την προώθηση της κοινωνικής και οικονομικής ένταξης των μεταναστριών στην Αυστρία. Μια συνολική πρόκληση που επισημάνθηκε από τους εκπροσώπους της Ομοσπονδιακής Καγκελαρίας, του Αυστριακού Ταμείου Ένταξης και των μη κυβερνητικών οργανώσεων είναι η παρουσία πατριαρχικών δομών και η κατανομή των ρόλων ανάλογα με το φύλο. Οι δομές αυτές περιορίζουν τον αυτοπροσδιορισμό και επιβάλλουν πολλαπλά βάρη στις μετανάστριες, τα οποία περιλαμβάνουν τις ευθύνες του νοικοκυριού, τις οικογενειακές υποχρεώσεις και τη διασταύρωση εκπαίδευσης και εργασίας. Επιπλέον, ο κίνδυνος να βιώσουν βία είναι αυξημένος. Για να αποφευχθεί η απόδοση των διακρίσεων λόγω φύλου αποκλειστικά σε πολιτισμικές διαφορές, είναι ζωτικής σημασίας να υποστηρίζονται οι συζητήσεις με σχετικά δεδομένα και έρευνες. Η υιοθέτηση μιας ολοκληρωμένης και τεκμηριωμένης προσέγγισης είναι απαραίτητη για την αποτελεσματική αντιμετώπιση αυτών των ηθικών προβληματισμών.

Ευκαιρίες

Μια ποικιλόμορφη κοινωνία θα πρέπει να βασίζεται στην αναγνώριση και την εκτίμηση όλων των ανθρώπων. Αυτό σημαίνει **προώθηση της διαφορετικότητας** και σεβασμό των διαφορών των ανθρώπων και των σχεδίων ζωής τους. Παρόλα αυτά, αναγνωρίζουμε ότι υπάρχουν εμπόδια πρόσβασης και διαφορές εξουσίας μεταξύ διαφορετικών κοινωνικών ομάδων. Κοινωνικές κατηγορίες όπως το "φύλο" ή η "καταγωγή" εξακολουθούν να έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην ατομική βιογραφία των ανθρώπων και συχνά περιορίζουν τις επαγγελματικές ευκαιρίες και τις ευκαιρίες συμμετοχής των ανθρώπων που υφίστανται διακρίσεις. Αυτό ισχύει ειδικά για τις γυναίκες μετανάστριες, οι οποίες συχνά εκτίθενται σε διασταυρώσεις, καθώς υφίστανται διακρίσεις ως μετανάστριες, ως γυναίκες, ως (δυνητικές) μητέρες κ.λπ. Στην Γερμανία, η VNB προωθεί ενεργά την ποικιλομορφία ως μέρος της οργανωτικής της ανάπτυξης. Αυτό περιλαμβάνει δραστηριότητες κατάρτισης του προσωπικού, καθώς και κατάρτιση σε θέματα ποικιλομορφίας για άτομα και οργανισμούς. Ο τρόπος αντιμετώπισης της διατομικότητας σε πρακτικό επίπεδο θα μπορούσε να βοηθήσει τις μετανάστριες να αποκτήσουν ανθεκτικότητα απέναντι στις διακρίσεις. Θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο αυτό να αποτελέσει μέρος του προγράμματος κατάρτισης του έργου.

Στην Πορτογαλία, ως απάντηση στα υφιστάμενα ζητήματα και τις αναδυόμενες μεταναστευτικές τάσεις που υποδηλώνουν τη θηλυκοποίηση της μετανάστευσης στην Πορτογαλία, το 2019 ιδρύθηκε η Ομάδα Έργου για τις Διατομεακές Ανισότητες (EPDI) (Deliberation No. 227/2019 του Διοικητικού Συμβουλίου της Ύπατης Αρμοστείας για τη Μετανάστευση, I.P.). Με επίκεντρο τις συνθήκες όπου διασταυρώνονται διάφορες ανισότητες, επιχειρεί να δημιουργήσει και να εκτελέσει πολιτικές με ευαισθησία ως προς το φύλο για την ένταξη των μεταναστών, και των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο.

Δίνοντας προτεραιότητα στις ηθικές εκτιμήσεις, στην Αυστρία και την Κύπρο, οι εταίροι και το δίκτυό τους δίνουν έμφαση στην ενσωμάτωση των πολιτών, στην ενδυνάμωση των γυναικών και στην προώθηση της ισότητας, που αποτελούν σημαντικά στοιχεία όταν εργάζονται με τέτοιους ευάλωτους πληθυσμούς, όπως οι μετανάστριες που ζουν σε αγροτικές περιοχές. Εξίσου στην Ιταλία, η προώθηση της ποικιλομορφίας ως γενικής δεοντολογικής αρχής που υιοθετήθηκε από την EXEO LAB σημαίνει ότι προωθείται η ενσυναίσθηση και ο σεβασμός, η ένταξη και η ποικιλομορφία, αναγνωρίζοντας ότι ο καθένας έχει την αξιοπρέπεια και την αξία του ως άτομο και μια μοναδική ιστορία και έναν πλούτο γνώσεων και πολιτισμού να μοιραστεί.

Συμπέρασμα

Αυτή η διακρατική έκθεση είχε ως στόχο να αξιολογήσει τις τελευταίες αλλαγές σε νομοθετικό, κοινωνικό, πολιτικό και ηθικό επίπεδο και στις πέντε χώρες εταίρους, αλλά και να καταγράψει τους μετασχηματισμούς σε τοπικό και εθνικό επίπεδο στις κοινωνίες που έχουν επηρεαστεί σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό από τα μεταναστευτικά κύματα των τελευταίων δεκαετιών. Για παράδειγμα, από το 2015, οι γεωπολιτικές αναταραχές στη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική προκάλεσαν αύξηση του αριθμού των αφίξεων στη Νότια Ευρώπη αιτούντων άσυλο που προσπαθούν να φτάσουν σε προορισμούς της Βόρειας Ευρώπης, ενώ από τη δεκαετία του 2010 λαμβάνουν χώρα νέα κύματα μετανάστευσης από τη Βόρεια και Κεντρική Αφρική, τη Λατινική Αμερική και την Ασία προς τη Νότια Ευρώπη. Λαμβάνοντας αυτά υπόψη, είναι προφανές ότι η κοινοπραξία "Μαζί Μπορούμε" έχει να αντιμετωπίσει και τις δύο προκλήσεις, όπως αλλαγές ή αβεβαιότητες στις μεταναστευτικές πολιτικές, εμπόδια στις διαδικασίες οικογενειακής επανένωσης και πολιτογράφησης, έλλειψη ευκαιριών ένταξης, εχθρότητα απέναντι στους μετανάστες, πρακτικές αποκλεισμού σε διάφορα επίπεδα, ρατσισμό και διακρίσεις. Αυτές οι προκλήσεις θα πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά τον σχεδιασμό του μαθησιακού και εκπαιδευτικού υλικού και την υλοποίηση του προγράμματος κατάρτισης, διότι θα βοηθήσουν τους ερευνητές, τους εκπαιδευτές και τους συντονιστές να διασφαλίσουν ότι το έργο που επιτελούμε είναι τόσο σχετικό όσο και ελκυστικό.

Επιπλέον, στο πλαίσιο αυτής της διακρατικής αξιολόγησης των στοιχείων, οι εταίροι εντόπισαν ευκαιρίες που είναι επί του παρόντος σημαντικές στις χώρες τους και από τις οποίες μπορούν να επωφεληθούν κατά τη διάρκεια της υλοποίησης του προγράμματος κατάρτισης. Στην ουσία, η βαθιά κατανόηση των προκλήσεων και των ευκαιριών επιτρέπει τη δημιουργία πιο ουσιαστικών και αποτελεσματικών προγραμμάτων κατάρτισης για την ένταξη, τα οποία όχι μόνο ενδυναμώνουν τις μετανάστριες αλλά και ενισχύουν την κοινωνική συνοχή, ωφελώντας τελικά τόσο τους μετανάστες όσο και την κοινότητα υποδοχής.

Αναφορές

Angele, M. (2020a). Αντιμετώπιση της έμφυλης δυναμικής της παροχής υπηρεσιών ένταξης αιτούντων άσυλο και προσφύγων στην Κύπρο. GLIMER - Διακυβέρνηση και τοπική ένταξη των μεταναστών και της Ευρώπης. Ανακτήθηκε στις 19 Ιουλίου 2023, από <https://www.glimer.eu/wp-content/uploads/2020/09/WP6-Policy-Brief-Cyprus.pdf>.

Angeli, M. (2020b). Ένταξη στην αγορά εργασίας και κατάρτιση των μεταναστών στην Κύπρο. GLIMER - Διακυβέρνηση και τοπική ένταξη των μεταναστών και των προσφύγων της Ευρώπης. Ανακτήθηκε στις 19 Ιουλίου 2023, από <https://www.glimer.eu/wp-content/uploads/2020/08/WP5-Report-Cyprus.pdf>.

Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μετανάστευσης. (2022). Ανακτήθηκε στις 19 Ιουλίου 2023, από https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2022-09/EMN_STUDY_integration-migrant-women_23092022.pdf.

Heilemann, S., 2021. Ένταξη των μεταναστριών στην Αυστρία. Πολιτικές και μέτρα. Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ), Βιέννη. Ανακτήθηκε στις 19 Ιουλίου 2023, από [emn-study-2022-integration-of-migrant-women-in-austria.pdf](https://www.emn-study-2022-integration-of-migrant-women-in-austria.pdf)

KISA. (2009). Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΡΙΩΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ. ΚΙΣΑ. Ανακτήθηκε στις 19 Ιουλίου 2023, από https://kisa.org.cy/wp-content/uploads/2014/04/The_Position_of_Migrant_Women_in_Cyprus_September_2009.pdf.

Τμήμα Μεταναστών και Προσφύγων. (2020). Προφίλ μετανάστευσης: ΚΥΠΡΟΣ. Ανακτήθηκε στις 19 Ιουλίου 2023, από <https://migrants-refugees.va.it/wp-content/uploads/sites/3/2021/09/2020-CP-Cyprus-EN.pdf>.

Resolução do Conselho de Ministros n.o 12-B/2015. (2015). Στο Diário Da República. Republica Portuguesa. Retrieved July 19, 2023, from [https://www.acm.gov.pt/documents/10181/42225/Plano+Estratégico+para+as+Migrações+\(PEM\)_RCM_.pdf/b6375f51-53e2-4d88-9783-81cf1c7bb91c](https://www.acm.gov.pt/documents/10181/42225/Plano+Estratégico+para+as+Migrações+(PEM)_RCM_.pdf/b6375f51-53e2-4d88-9783-81cf1c7bb91c)

Σταύρου, Π. (2007). Η κατάσταση της απασχόλησης των μεταναστριών. Eurofound - Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας. Ανακτήθηκε στις 19 Ιουλίου 2023, από <https://www.eurofound.europa.eu/publications/article/2007/employment-situation-of-migrant-women>.

Trimikliniotis, N., & Demetriou, C. (2015). Οι μετανάστες και οι απόγονοί τους: Κοινωνική ένταξη και συμμετοχή στην κοινωνία. FRANET. Ανακτήθηκε στις 19 Ιουλίου 2023, από https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/social-inclusion-and-migrant-participation-society_cy.pdf.

Wall, Karin, Nunes, Cátia και Matias, Ana Raquel (2005), "Immigrant Women in Portugal: migration trajectories, main problems and policies" (Έγγραφο εργασίας), Lisboa, ICS-UL. Ανακτήθηκε στις 19 Ιουλίου 2023, από http://www.ics.ul.pt/publicacoes/workingpapers/wp2005/wp2005_7.pdf.

Wenden, Catherine Withol de (2005), *Atlas des migrations dans le monde - réfugiés ou migrants volontaires*, Paris, Éditions Autrement, Collection Atlas /Monde.

Together We Can

Verein Niedersächsischer
BILDUNGSINITIATIVEN e.V.

SYNTHESIS
CENTER FOR RESEARCH AND EDUCATION

Co-funded by the
European Union

Χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο, οι απόψεις και οι γνώμες που εκφράζονται είναι αποκλειστικά του/των συγγραφέα/ων και δεν αντανακλούν κατ' ανάγκη τις απόψεις και τις γνώμες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Εκτελεστικού Οργανισμού Εκπαίδευσης και Πολιτισμού (EACEA). Ούτε η Ευρωπαϊκή Ένωση ούτε ο EACEA υπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι νι' αυτές. Αριθμός έονου: 2022-1-DE02-KA220-ADU-000085184